

VYSOKÁ ŠKOLA BÁŇSKÁ – TECHNICKÁ UNIVERZITA OSTRAVA
EKONOMICKÁ FAKULTA

KATEDRA EVROPSKÉ INTEGRACE

Postavení Evropské unie ve vybraných mezinárodních organizacích
The Position of the European Union in Selected International Organizations

Student:

Bc. Lucie Pavlíčková

Vedoucí diplomové práce:

Ing. Kateřina Dvoroková , Ph.D.

Ostrava 2014

Zadání diplomové práce

Student: **Bc. Lucie Pavlíčková**
Studijní program: N6202 Hospodářská politika a správa
Studijní obor: 6210T004 Eurospráva
Specializace: 00 Eurospráva
Téma: **Postavení Evropské unie ve vybraných mezinárodních organizacích**
Position of the European Union in Selected International Organizations

Zásady pro vypracování:

1. Úvod
  2. Teoretická a metodická východiska mezinárodních vztahů
  3. Vztah vybraných mezinárodních organizací a Evropské unie
  4. Vyhodnocení vztahů mezi mezinárodními organizacemi a Evropskou unií
  5. Závěr
- Seznam použité literatury
Seznam zkratk
Prohlášení o využití výsledků diplomové práce
Seznam příloh
Přílohy

Seznam doporučené odborné literatury:

JØRGENSEN, Knud Erik a Katie Verlin LAATIKAINEN. *Routledge Handbook on the European Union and International Institutions: performance, policy, power*. London: Routledge, 2013. 494 s.

ISBN 978-0-415-53946-3.

KARLAS, Jan. *Forma mezinárodních institucí: teoretická analýza*. Praha: Karolinum, 2008. 206 s.

ISBN 978-802-4614-335.

LARIONOVA, Marina. *The European Union in the G8: Promoting Consensus and Concerted Actions for Global Public Goods*. Edited by M. LARIONOVA. Farnham: Ashgate, 2012. 302 s.

ISBN 978-1-4094-3323-1.

Formální náležitosti a rozsah diplomové práce stanoví pokyny pro vypracování zveřejněné na webových stránkách fakulty.

Vedoucí diplomové práce: **Ing. Kateřina Dvoroková, Ph.D.**

Datum zadání: 22.11.2013

Datum odevzdání: 25.04.2014

Ing. Boris Navrátil, CSc.
vedoucí katedry

prof. Dr. Ing. Dana Dluhošová
děkanka fakulty

„Prohlašuji, že jsem celou diplomovou práci vypracovala samostatně pod vedením Ing. Kateřiny Dvorokové, Ph.D. a uvedla jsem v seznamu literatury veškerou použitou literaturu a další použité zdroje.“

V Ostravě, dne 11. května 2014

.....

Bc. Lucie Pavlíčková

Na tomto místě bych velmi ráda poděkovala vedoucí mé diplomové práce Ing. Kateřině Dvorokové, Ph.D. za veškerý obětovaný čas a podmětné připomínky, které mně věnovala.

Obsah

Obsah.....	3
1. Úvod.....	6
2. Teoretická a metodická východiska mezinárodních vztahů.....	9
2.1. Metodická východiska.....	9
2.2. Vymezení základních pojmů	10
2.3. Formování mezinárodních vztahů	14
2.4. Mezinárodní instituce	15
2.4.1 Mezinárodní organizace	16
2.4.2 Mezinárodní režimy	22
2.4.3 Konvence.....	28
2.5. Hlavní teoretické přístupy k mezinárodním institucím	29
2.5.1 Realismus jako racionalistický přístup.....	30
2.5.2 Neoliberalismus.....	31
2.5.3 Konstruktivismus	33
2.6. Dílčí shrnutí.....	34
3. Vztah vybraných mezinárodních organizací a Evropské unie.....	35
3.1. OSN a vztahy s Evropskou unií	36
3.1.1 Hlavní struktura OSN.....	37
3.1.2 Členství v Organizaci spojených národů.....	40
3.1.3 Vztah Organizace spojených národů a Evropské unie	40
3.2. G8 a vztahy s Evropskou unií	44

3.3.	MMF a vztahy s Evropskou unií	49
3.3.1	Organizační struktura Mezinárodního měnového fondu.....	51
3.3.2	Hlasovací síla členských zemí.....	53
3.3.3	Mezinárodní měnový fond a Evropská unie.....	54
3.4.	WB a vztahy s Evropskou unií	56
3.4.1	Organizační struktura Světové banky	58
3.4.2	Členství ve Světové bance.....	59
3.4.3	Evropská unie a Světová banka.....	60
3.5.	Další mezinárodní instituce a vztahy s Evropskou unií	61
3.5.1	Banka pro mezinárodní platby	61
3.5.2	Organizační struktura Banky pro mezinárodní platby	62
3.5.3	Vztahy Banky pro mezinárodní platby s EU.....	62
3.6.	Dílčí shrnutí.....	63
4.	Vyhodnocení vztahů mezi mezinárodními organizacemi a Evropskou unií.....	64
4.1.	Vyhodnocení vztahů mezi Evropskou unií a konkrétními mezinárodními organizacemi	65
4.1.1	Organizace spojených národů a Evropská unie.....	65
4.1.2	Skupina osmi a Evropská unie	65
4.1.3	Mezinárodní měnový fond a Evropská unie.....	66
4.1.4	Světová banka a Evropská unie.....	67
4.1.5	Banka pro mezinárodní platby a Evropská unie.....	68
4.2.	Doporučení pro Evropskou unií pro její postavení v mezinárodních organizacích .	69
4.3.	Vize postavení Evropské unie do budoucna na mezinárodní scéně.....	70

4.4. Dílčí shrnutí	71
5. Závěr	72
Seznam použité literatury	74
Seznam zkratek	81
Prohlášení o využití výsledků diplomové práce	
Seznam příloh	
Přílohy	

1. Úvod

Mezinárodní vztahy se utvářejí přes hranice jednotlivých států, kdy spolu kooperují různé subjekty těchto vztahů. Mezi nejvlivnější subjekty patří státy a mezinárodní instituce. Mezinárodní instituce jsou určitou formou utvořenou pomocí mezinárodních vztahů. Tyto instituce jsou velmi vlivnou součástí současného dění na mezinárodní scéně. Prostřednictvím těchto subjektů je vykonávána velká část mezinárodního dění.

V současně probíhajících procesech globalizace, internacionalizace a liberalizace roste moc jednotlivých mezinárodních institucí, které nabírají na své síle díky prorůstání jednotlivých světových ekonomik. Určité globální otázky a politicky silná témata jsou taktéž řešeny prostřednictvím mezinárodních institucí, jež za spoluúčasti národních států mají velký vliv. Mezinárodní instituce utváří jak samotné státy, tak i ostatní uskupení či dohody. Lze je dále dělit na mezinárodní instituce všeobecné a specifické, kde součástí specifických mezinárodních institucí jsou mezinárodní organizace, mezinárodní režimy a konvence.

V této práci jsou konkrétněji vymezeny vybrané mezinárodní organizace, které patří svým světovým vlivem mezi nejvýznamnější a politicky nejsilnější mezinárodní organizace.

Evropská unie je velmi důležitým subjektem na mezinárodní scéně. Proto je důležité specifikovat její postavení, kterého dosahuje v konkrétních mezinárodních organizacích. Její postavení se liší co do hlasovacího práva, tak také tím jak ji jednotlivé uskupení začleňují do svých struktur.

Cílem této práce je zhodnotit postavení Evropské unie ve vybraných mezinárodních organizacích, poskytnout možná doporučení a vizi postavení na mezinárodní scéně pro Evropskou unii do budoucna.

K podpoře tohoto cíle byla stanovena hypotéza této práce: Členské státy Evropské unie spolu se vstupem do této integrace měly silné postavení v rámci vybraných mezinárodních organizací. Je to myšleno tak, jestli při vstupu do Evropské unie byly již členy vybraných mezinárodních organizací a Evropská unie zde měla zastoupení, nebo se jimi staly teprve po vstupu do Evropské unie. Pro tuto práci lze tuto hypotézu měřit zjednodušeně tím, kdy se členské státy Evropské unie staly členy vybraných mezinárodních organizací.

V průběhu diplomové práce je použito několika zdrojů statistických dat (převážně data o členských kvótách jednotlivých států či Evropské unie jako celku ve vybraných

mezinárodních organizací) a to získaných buď z publikací zabývajících se problematikou těchto konkrétních mezinárodních organizací, nebo přímo ze zpráv, které samy publikují na svých webových stránkách [37,38,39,48,54].

Druhá kapitola nabízí přehled teoretických a metodických východisek mezinárodních vztahů. Na úvod této kapitoly jsou představena využitá metodická východiska, ze kterých tato práce vychází. Navazuje základní vymezení základních pojmů, jako jsou mezinárodní systém, světová ekonomika, mezinárodní vztahy, mezinárodní politika a z nich vycházející mezinárodní instituce, jež se dělí na mezinárodní organizace, mezinárodní režimy a konvence. V rámci další podkapitoly jsou formulovány mezinárodní vztahy a klíčové události, které byly příčinou celé formulace mezinárodních vztahů. Z těchto vztahů vycházejí subjekty mezinárodních vztahů, což obsahuje náplň další podkapitoly, která popisuje mezinárodní instituce a jejich členění. V rámci tohoto členění je ke každému subjektu přiřazen konkrétní příklad. Poslední subkapitola v rámci druhé kapitoly je zaměřena na teoretické přístupy k mezinárodním organizacím. Jsou zde vysvětleny hlavní teoretické přístupy, za které jsou považovány realismus, neoliberalismus a konstruktivismus.

Třetí kapitola této práce se vyznačuje přehledem konkrétních mezinárodních organizací, jež jsou mezinárodně uznávány a mají rozhodující moc ve světových otázkách. Jako první je komentována Organizace spojených národů a její vztah k Evropské unii. Další zmíněná je Skupina osmi, což je uskupení osmi nejvlivnějších států světa. Toto uskupení taktéž nahlíží specificky na Evropskou unii. Následuje popis Mezinárodního měnového fondu a jeho vztahu k Evropské unii. Vztah je také vymezen u Světové banky a Evropské unie. Poslední specifická mezinárodní organizace a její vztah k Evropské unii je Banka pro mezinárodní platby, která již od počátku své existence prolíná své působení s Evropskou unií.

Začátek čtvrté kapitoly je nejprve soustředěn na vyhodnocení vztahů mezi Evropskou unií a vybranými mezinárodními organizacemi. Vyhodnoceny jsou zde vztahy mezi Evropskou unií a Organizací spojených národů, Skupinou osmi, Mezinárodním měnovým fondem, Světovou bankou a Bankou pro mezinárodní vztahy. Následně jsou poskytnuty doporučení pro Evropskou unii a její postavení ve vybraných mezinárodních organizacích. Na závěr kapitoly je doporučená vize postavení Evropské unie do budoucna na mezinárodní scéně.

Při zpracování diplomové práce bylo využito několik vědeckých metod zkoumání. Převažují metody teoretické, které neoperují s konkrétními daty, ale popisují určité jevy

z teoretického hlediska. Mezi další metody použité v této práci patří metoda analýzy a následné syntézy. Ovšem v průběhu celé práce je využita metoda abstrakce, která zkoumá určité charakteristiky a vztahy reality a taktéž metoda deskripce, která popisuje teoretická východiska mezinárodních vztahů. V práci je využita taktéž metoda historická k nástinu formulace mezinárodních vztahů. Pomocí dedukce jsou poté odvozeny určité dílčí závěry a shrnutí. V rámci čtvrté kapitoly je využita metoda komparace, která porovná vztahy vybraných mezinárodních organizací a Evropské unie.

2. Teoretická a metodická východiska mezinárodních vztahů

Na úvod této práce budou zmíněna metodická východiska pro tuto práci. Dále v této kapitole budou popsána základní východiska mezinárodních vztahů. Jako první budou zmíněny základní pojmy a definice, které spadají do oblasti mezinárodních vztahů. Následně bude představen stručný vývoj mezinárodních vztahů a jejich formulace. Dále jsou v návaznosti na základní pojmy spadající do této problematiky vyčleněny základní typy mezinárodních institucí, které se dělí dále na mezinárodní organizace, mezinárodní režimy a konvence. K mezinárodnímu režimu je uveden praktický příklad, kterým je Středoevropská zóna volného obchodu. Ke konvenci je taktéž uveden praktický příklad a to Konvence o založení Evropského sdružení volného obchodu. V další podkapitole jsou zmíněny hlavní teoretické přístupy k mezinárodním institucím. Tyto teorie se začaly vytvářet ve 20. letech a v největší míře se teoretická východiska objevila v 80. letech minulého století. Za hlavní přístupy v chápání mezinárodních vztahů jsou označovány realismus, neoliberalismus (někdy označován jako racionální funkcionalismus) a konstruktivismus. Tyto teoretické přístupy jsou nejen základem mezinárodních vztahů, ale také základem myšlenek o samotném vzniku různých mezinárodních institucí.

2.1. Metodická východiska

Metoda je způsob organizace zkoumání, základní způsob shromažďování, zpracování a analýzy údajů [32].

Pro rozbor problematiky postavení Evropské unie ve vybraných mezinárodních organizacích je v této práci použito několik vědeckých metod zkoumání. Převážně jsou použity metody teoretické, které na konkrétní jevy nahlíží z teoretického hlediska a neoperují s konkrétními daty [55]. Mezi tyto metody patří analýza, syntéza, indukce, dedukce a modelování, abstrakce a analogie.

V této práci jsou použity metody analýzy a následné syntézy, které nejdříve stanoví podstatné znaky zkoumaného objektu, oddělí je na jednoduché dílčí části a poté je následně sjednotí v jeden celek. Celá tato práce je postavena na modelu abstrakce, která zkoumá určité charakteristiky a vztahy reality a na modelu deskripce, který patří mezi popisné metody a v této práci je využita v rámci kapitoly teoretických východisek. Taktéž je zde použita dedukce, která z uvedených výroků odvodí na základě logiky různé dílčí závěry. Metoda

komparace poté vyhodnocuje určité vzájemné vztahy mezi vybranými mezinárodními organizacemi a Evropskou unií a v této práci je uplatněna ve čtvrté kapitole.

V práci je taktéž použita metoda historická¹, která je obsažena v celé práci. Cílem této metody je znázornění všech probíhajících i uplynulých procesů a jejich vysvětlení [31], proto je tato metoda využita napříč celou prací. Nejčteněji se tato metoda uplatňuje v rámci formulace mezinárodních vztahů či v nástinu hlavních teoretických přístupů k mezinárodním institucím.

2.2. Vymezení základních pojmů

Zde jsou vysvětleny základní pojmy spadající do problematiky mezinárodních vztahů a mezinárodních institucí. Prvním objasněným pojmem je pojem mezinárodní systém, jelikož v tomto systému se uskutečňují mezinárodní vztahy a figurují subjekty mezinárodního charakteru. Jako druhý je uveden pojem světová ekonomika, jelikož je to sféra, ve které se odehrávají mezinárodní vztahy.

Mezinárodní systém je systém, který je na mezinárodní úrovni anarchický (držený pohromadě systematickým vzájemným působením podobných jednotek), ale na vnitřní úrovni hierarchický (závazná institucionální pravidla, vestavěné společenské vztahy mezi autoritami a vnitřní politika pochází z autoritativní alokace hodnot). Mezinárodní systém si udržuje schopnost vyhnout se násilným střetům a zabránit jejich šíření a na druhé straně schopnost přerozdělit zdroje mezi státy [40]. Tento systém souvisí i se systémem sociálně-ekonomickým, který představuje světová ekonomika.

Světová ekonomika představuje reálný sociálně ekonomický systém, jehož prvky jsou ekonomické subjekty různého typu, které jsou vzájemně propojeny mezinárodními vztahy a obsahují určité vlastnosti, jež podmiňují chování těchto prvků v čase [8]. Mezinárodní vztahy tedy propojují různé ekonomické subjekty. Další definice konkretizuje pojem mezinárodní vztahy z právního pohledu.

Mezinárodní vztahy vznikají v mezinárodním styku, kde jednotlivé mezinárodní vztahy přesahují hranice jednoho státu a v důsledku toho se dotýkají právních řádů více států. Tyto vztahy se odehrávají na dvou úrovních a to buď na mezinárodněprávní úrovni nebo na

---

¹ Historická metoda je založena na zkoumání historických pramenů. Používá se na objasnění jevů minulých, rovněž ke studiu vzniku a vývoje určitého jevu, příčin, podmínek, předpokladů, za kterých tento jev vznikl a vyvíjel se [32]. Lze ji řadit mezi specifické metody zkoumání [31].

soukromoprávní úrovni. Tyto úrovně se od sebe odlišují a to mimo jiné subjekty, které na určité úrovni působí. Na mezinárodněprávní úrovni jsou subjekty, které do příslušných vztahů vstupují, státy, které v nich vždy vystupují jako subjekty mezinárodního práva a s tím související atributy (státní suverenity, státní moc, nezávislost), a mezinárodní organizace vládní povahy (organizace založené konkrétními státy), jež jsou oprávněny v mezinárodním obchodním a hospodářském styku vykonávat takovou činnost, ke které je zakládající státy zmocnily. Vztahy mezi těmito subjekty upravují mezinárodní smlouvy nebo normy obecného mezinárodního práva [9]. Mezinárodní vztahy se tedy odehrávají tam, kde vztahy mezi jednotlivými subjekty přesahují hranice jednoho státu. Vznikají zde subjekty mezinárodních vztahů a to buď státy, nebo mezinárodní organizace.

Základním prvkem, který formuluje vztahy na mezinárodní úrovni je **mezinárodní politika**. Tato politika je procesem probíhajícím především v profesních oblastech, v nichž dochází k nějakému kontaktu mezi příslušníky rozdílných národních kultur a rozdílných jazyků. Každý aktér v této oblasti (hlavně diplomati a profesionální politici) jsou při jednání se zahraniční stranou ovlivněni vlastnostmi své vlastní národní kultury a národní kultury protistrany [7]. Mezinárodní politika je tedy procesem, který mezinárodní vztahy koriguje na mezinárodní úrovni.

Zastřešujícím pojmem pro subjekty mezinárodních vztahů jsou mezinárodní instituce, které lze dále dělit na další subjekty. **Mezinárodní instituce** lze obecně definovat jako jakýsi soubor formálních a neformálních pravidel, která určují chování (činnost) subjektů – aktérů mezinárodního systému (politického, ekonomického atd.) a ovlivňují jejich očekávání. Jedná se tedy o základní struktury organizace společnosti formované právem a tradicí. Mezi mezinárodní instituce tedy patří národní státy, ale i celá další řada subjektů jako jednotlivci a organizované skupiny (odborníky, vědecká seskupení, náboženská společenství). Formální instituce mohou mít podobu mezinárodních smluv stejně jako vnitroorganizačních norem, jako jsou statuty či organizační řády, za jejichž respektováním stojí donucovací moc (mezinárodní soud). Taktéž existují neformální instituce vznikající pomocí iniciativy zdola, které fungují na principu samoregulace. Fungují tedy na bázi různých kodexů či etických standardů, jejichž respektování zajišťují zakládající subjekty (profesní sdružení, obchodní komory).

Jako **mezinárodní kooperativní instituce** jsou většinou označovány mezinárodní instituce. Pojem kooperace je zde chápán tak, že je součástí integračního procesu a

představuje základní omezení jednání s cílem usměrnění konfliktů za účelem vzájemné výhodnosti. Kooperace je zde tedy považována za předpoklad a předstupeň integrace [1].

Mezinárodní instituce lze dělit dle jejich charakteru na instituce všeobecné (suverenita, diplomacie) či specifické (tématicky orientované). Specificky orientované instituce² se dále dělí dle jejich závislosti na vlastních členech na mezinárodní organizace, mezinárodní režimy a konvence. Jako první bude představena charakteristika mezinárodní organizace, která lze dále dělit na mezinárodní mezivládní organizaci a na mezinárodní nevládní organizaci. Později budou definovány taktéž mezinárodní režimy a konvence.

Mezinárodní organizace je definována jako sdružení států, které má vlastní mezinárodněprávní subjektivitu, odvozenou z vůle členských států a plní v souladu s vůlí členských států určité úkoly týkající se věcí jejich společného zájmu. Mezinárodní organizace je třeba odlišovat od mezinárodních orgánů a konferencí, které jsou obvykle zřizovány či svolávány *ad hoc* k vyřešení určité otázky a jejich účelem není působit dlouhodobě, a proto jim státy nepřiznávají právní subjektivitu.

Každá mezinárodní organizace vzniká zakládací smlouvou založenou na mezinárodním právu a to dvěma či více státy k zajištění spolupráce v určité oblasti aktivity. Tato smlouva upravuje především členství, orgány a činnost mezinárodní organizace, která odpovídá účelu, pro něž byla státy vytvořena. K fungování mezinárodní organizace je dále nezbytná dohoda o jejím sídle se státem, na jehož území má být toto sídlo umístěno. Pak je taktéž nezbytná dohoda o výsadách a imunitách jejích funkcionářů, která jim zajistí ochranu obdobou diplomatické. Co se týče členství v mezinárodních organizacích, stanoví se zejména podmínky přijetí dalších členů do těchto uskupení.

Subjektivita mezinárodní organizace je odvozena od vůle jejích členských států a je vymezena v zakládacím dokumentu, který určuje kompetence mezinárodní organizace. Vůle mezinárodní organizace je vždy odvozena od vůle členských států. Státy mohou změnami statutu její fungování a působnost měnit, nebo takovou mezinárodní organizaci i zrušit [10].

Základní dělení je vymezeno podle rozsahu působnosti (globální, lokální), typu cílů (univerzální, specializované – vzdělání, zdravotnictví, bezpečnost atd.), podílu státu (státní,

---

² Je tedy patrné, že nelze zaměňovat pojmy mezinárodní instituce a mezinárodní organizace. Mezinárodní instituce vytvářejí rámec pro vznik konkrétních organizací, jenž musí být zakladateli respektován. Mezinárodní instituce jsou sférou pro vznik mezinárodních organizací, mezinárodních režimů a konvencí [4].

nestátní – nevládní) a dle formy členství (členství omezené lokálně, ekonomickými podmínkami) [11].

Mezinárodní organizace jsou dvojího typu a to mezinárodní organizace vládní povahy a nevládní organizace (NGO). Subjekty mezinárodního práva jsou pouze mezinárodní organizace vládní povahy. Tyto organizace jsou založeny státy a jejich zakládací dokument (statut, charta) má formu mezinárodní smlouvy. Naopak nevládní organizace nejsou subjektem mezinárodního práva, i když působí celosvětově (např. Greenpeace). Výjimku představuje ale například Mezinárodní výbor Červeného kříže, jehož mezinárodněprávní subjektivita je celosvětově uznávána, ačkoliv se jedná o nevládní organizaci.

Mezivládní organizace nevykonávají veřejnou moc, jelikož nemají území ani příslušné obyvatelstvo, a tak pojmově nepodléhají obecnému mezinárodnímu právu, které se vztahuje výhradně na územní suverény. Schopnost jejich existence mezi ostatními suverénními subjekty není automatická, ale je podmíněna sjednanou partikulární mezinárodní smlouvou, jíž je daná mezinárodní organizace příslušnými státy zřízena. Tak je založen statut organizace, vymezující její subjektivní práva a povinnosti, okruh působnosti v rámci účelu či cíle, k němuž byla organizace zřízena. Mezivládní organizace je tedy způsobilá uzavírat sama mezinárodní smlouvy, aby uskutečnila tento cíl a to jak s členskými tak nečlenskými státy. Mezinárodní mezivládní organizace je tedy pouhým subjektem práv a povinností, které jí přidělili její zakladatelé sjednáním partikulární mezinárodní smlouvy o vytvoření této organizace a vybavení daným statutem. Tyto organizace jsou taktéž subjektem práv a povinností dalšího partikulárního mezinárodního práva, které samy smluvně vytvořily [12].

Mezinárodní nevládní organizace jsou ve své podstatě vysoce specializovaná uskupení, jejichž členové se rekrutují na celosvětové úrovni (mezinárodní asociace, nadace, unie, výbory, kluby, ligy, konference, federace, konvence atd.).

Mezinárodní režimy jsou méně institucionalizovanou formou spolupráce než mezinárodní organizace. Jsou chápány jako multilaterální smlouvy mezi státy, které mají regulovat jednání států v rámci určité tématické oblasti.

Konvence jsou neformální instituce s implicitními pravidly a na jejich bázi se *ad hoc* seskupují subjekty s cílem naplnění konkrétních zájmů. Změní-li se jejich zájem či rozdělení moci, změní se i uskupení daných subjektů. Konvence napomáhají utvářet očekávání aktérů, koordinovat jejich chování a umožňují vzájemné dorozumění stran i bez výslovně

stanovených pravidel. Jsou výhodné především pro koordinaci, kdy aktéři mají zájem chovat se určitým způsobem. Konvence mají přechodnou podstatu a předcházejí tak mezinárodním režimům a organizacím [4].

2.3. Formování mezinárodních vztahů

Vztahy na mezinárodní úrovni se začaly utvářet ve 20. století v důsledku několika výrazných událostí a procesů, které zasáhly takřka všechny části světa a taktéž ovlivnily charakter dosavadního mezinárodního systému. Za klíčové události a procesy, které nepochybně ovlivnily vývoj mezinárodních vztahů lze považovat v první řadě první a druhou světovou válku, dále konflikt Východ – Západ a následné ukončení tohoto konfliktu na přelomu 80. a 90. let 20. století, potom taktéž dekolonizaci, proces formování bloku zemí rozvojového světa (státy Jihu) a rozpad brettonwoodského systému ekonomických institucí. Dalším důvodem ovlivnění struktury mezinárodních vztahů byla formulace nových ekonomických vztahů v posledním století a nepochybně také globalizační procesy a integrační a fragmentační tendence v oblasti politických, bezpečnostních, ekonomických, sociálních i kulturních vztahů.

Mezi nejvýznamnější faktor ovlivňující formulaci mezinárodních vztahů v posledním století je formování a nárůst počtu mezinárodních kooperativních institucí. Vedle klasických mezinárodních vládních organizací mezinárodní politiku v současné době ovlivňují mezinárodní nevládní organizace a mezinárodní režimy a taktéž transnacionální politické sítě a nadnárodní korporace. Velkou politickou i ekonomickou sílu mají právě zmíněné nadnárodní korporace, které mají v současnosti větší roční zisky, než jsou rozpočty malých a v některých případech i středně velkých států. Tyto korporace mají vliv na celou světovou ekonomiku a jsou proto důležitou složkou mezinárodních vztahů. Mimo tyto korporace se vyskytují ještě různé nevládní organizace, které se staly nositelem konceptu občanské společnosti a demokratizace mezinárodních politik [1]. Největší světový vliv mají nadnárodní korporace, jelikož ovlivňují nejen obchod, ale i celkové dění ve světě. Co se do počtu organizací týče, nejčetnější jsou mezinárodní vládní organizace.

Postupným vyvíjením mezinárodních vztahů se zvětšuje počet mezinárodních institucí a hlavně jejich celkový vliv. Do 20. století se v mezinárodní politice vyskytovaly především časově i prostorově omezené instituce a to nejčastěji regionální obranné aliance. Mezinárodní politika v současnosti se však vyznačuje velkým množstvím trvale fungujících organizací, které působí jak na globální úrovni, tak v regionální sféře. Mimo mezinárodní organizace

ovšem současnou strukturu mezinárodního systému tvoří velké množství norem (např. suverenita, zákaz hrozby a použití síly nebo multilateralismus) a mezinárodních režimů (např. režim nešíření jaderných zbraní] [2]. Tyto režimy plní velmi podstatnou úlohu při tvorbě mezinárodních organizací a jsou popsány dále.

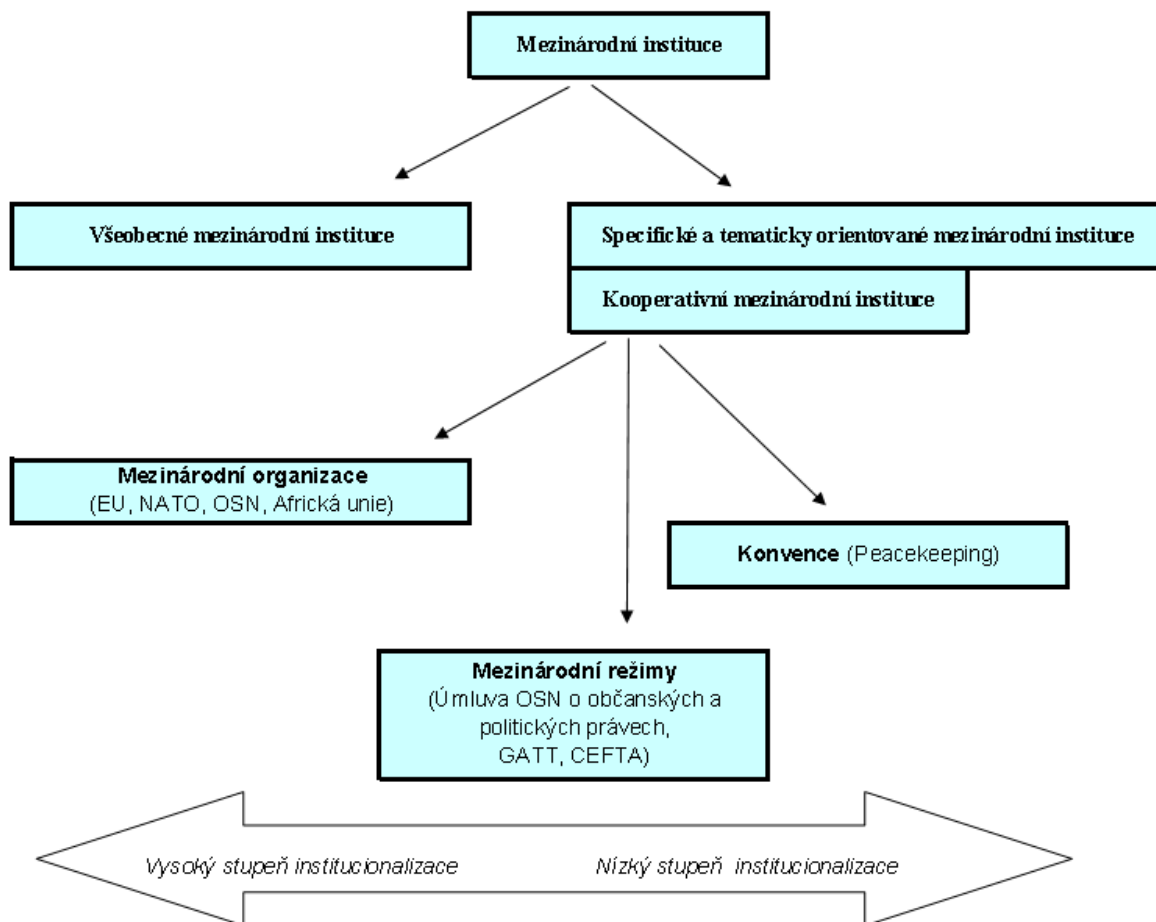
Mezinárodní vztahy byly dlouhodobě formulovány jako vzájemné mezinárodní vztahy mezi státy jako výhradními aktéry těchto vztahů. Ovšem postupem času v důsledku rozvoje mezinárodních kooperativních institucí se prosadily nové teoretické přístupy, které popisují mezinárodní vztahy i s jiným účastníkem než-li pouze s aktérem – stát. Tyto přístupy popisují i vztahy, ve kterých figurují mezinárodní organizace, mezinárodní režimy, nadnárodní korporace či jednotlivci.

2.4.Mezinárodní instituce

Mezinárodní instituce lze dělit na všeobecné mezinárodní instituce a specifické mezinárodní instituce. Specificky orientované instituce jsou taktéž označovány jako kooperativní mezinárodní instituce. Mezi nejvýraznější formy těchto mezinárodních kooperativních institucí patří mezinárodní organizace a režimy, které spadají pod zastřešující pojem mezinárodních kooperativních institucí. V rámci těchto institucí se tedy dá hovořit o mezinárodních organizacích, které zaměřují svoji aktivitu v transnacionálním prostoru nebo realizují svoji činnost na území více než dvou států. Tyto instituce jsou kooperativní tak, že kooperace je zde součástí integračního procesu a jejím předstupněm a představuje základní omezení jednání s cílem usměrnění konfliktů za účelem vzájemné výhodnosti.

Na následujícím obrázku č. 2.1 je zobrazena typologie mezinárodních institucí a konkrétní zařazení jednotlivých subjektů mezinárodních institucí, které lze dále členit na mezinárodní organizace a mezinárodní režimy, jak již bylo zmíněno a taktéž na konvence, které dohromady představují kooperativní mezinárodní instituce jakožto součást tematicky orientovaných mezinárodních institucí. Oproti těmto specificky zaměřeným institucím jsou tvořeny všeobecné mezinárodní instituce. Všechny dohromady tvoří mezinárodní instituce, které mají rozdílný stupeň institucionalizace.

Obrázek 2.1: **Typologie mezinárodních institucí**

Zdroj: [1], vlastní zpracování

Institucionalizace přispívá ke stabilitě a soudržnosti mezinárodního systému. Vliv institucí na globální společnost se odvíjí nejen od míry institucionalizace, jež je dána schopností institucí reagovat na změny a nové potřeby společnosti, ale i tvaru této institucionalizace, tj. rozsahu jejich relativní samostatnosti a schopnosti fungovat jako vnitřně integrované prvky systému. Takže je důležité, jakou podporu jsou instituce schopny získat a udržet si ji [4]. Z obrázku je patrné, že konvence jsou charakterizovány nízkým stupněm institucionalizace, ale mezinárodní organizace mají naopak vysoký stupeň institucionalizace. Je tomu tak z toho důvodu, že mezinárodní organizace jsou organizovanějším, stabilnějším a rychleji reagujícím subjektem na případné změny než například konvence.

2.4.1 Mezinárodní organizace

Tato entita v mezinárodních vztazích je relativně nový a specifický subjekt těchto vztahů. Je značně odlišná od národních států jako původního subjektu těchto vztahů. Díky otázkám, které jsou probírány v současném stavu světa, je známo, že význam a vliv subjektu

mezinárodní organizace rapidně roste. Mezinárodní organizace jsou instituce, které jsou založeny na formálním systému pravidel a cílů, mají administrativní aparát a formální a materiální skutečnost – statut, sídlo, fyzické vybavení, finanční prostředky, vlastní zaměstnance a orgány.

K mezinárodním organizacím je nespočetné množství rozličných definic, proto je níže uvedena nejznámější definice podle Clieva Archera [3]. *„Mezinárodní organizace zahrnují nejen formální struktury, které jsou vytvořeny na základě dohody mezi členy, a to buď vládními či nevládními zástupci, z minimálně dvou suverénních států s cílem dosáhnout společného zájmu členů.“*

Další definice je dle německého politologa Wolker Rittbergera, podle kterého jsou mezinárodní organizace definovány následovně [13]. *„Mezinárodní organizace jsou sociální instituce, které mohou vůči svému okolí vystupovat jako aktéři. Mezinárodní organizace jsou taktéž charakterizovány interně přijatými a závaznými normami a pravidly. Tyto normy a pravidla určují a vedou k předvídatelnosti vzájemného chování. Mezinárodní organizace se navenek vyznačují schopností autonomně vystupovat vůči svému okolí, tedy např. vůči státům a jejich zástupcům.“*

Definice dle Clieva Archera a Wolker Rittbergera jsou velmi obecné a jejich definice neříkají nic o typech mezinárodních organizací. Rozdíl je například v tom, že dle Clieva Archera jsou mezinárodní organizace nejen formální struktury a dle Wolker Rittbergera jsou to sociální instituce, které mají schopnosti vystupovat jako aktéři. Další zmíněná definice pochází od německého politologa Wicherda Woykeho, který taktéž definuje mezinárodní organizace a zároveň je rozděluje na vládní a nevládní [14].

„Pod pojmem mezinárodní vládní organizace rozumíme uskupení států, které vzniklo na základě multilaterální mezinárodněprávní smlouvy a které má vlastní orgány a kompetence. Toto uskupení je tvořeno nejméně dvěma státy a zaměřuje se na spolupráci v politické a nebo ekonomické, bezpečnostní a kulturní oblasti. Mezinárodní vládní organizace jsou, tak jako státy, subjekty mezinárodního práva, mají vlastní organizační strukturu, která působí dovnitř i vně organizace, a jsou zmocněny státy jednat jejich jménem v určitých oblastech. Mezinárodní nevládní organizace je společné uskupení minimálně tří společenských aktérů z minimálně tří států, kteří s cílem regulovat přeshraniční spolupráci vytvářejí vlastní mechanismy.“

Z uvedených definic je patrné, že za mezinárodní organizace můžeme považovat různé entity. Dle Archerovy definice můžeme mezinárodní organizace považovat jen za takové entity, které se neorientují na zisk. Za mezinárodní organizace tedy nelze považovat nadnárodní organizace, které se na zisk orientují. Woykeho definice pak rozděluje mezinárodní organizace na organizace vládní a nevládní. Wolker Rittberger mezinárodní organizace definuje jako určité aktéry, kteří mohou vystupovat ke svému okolí. Vystupují tak na základě předvídatelnosti vzájemného chování.

Mezinárodní organizace lze členit dle různých kritérií. Nejčastěji je lze ale členit dle typu členství, rozsahu členství, cíle a oblasti působnosti nebo taktéž dle druhu vztahů mezi členy navzájem.

Členění **dle typu** členství se mezinárodní organizace dělí na mezinárodní vládní organizace a mezinárodní nevládní organizace a případně další typy. Členy mezinárodních vládních organizací jsou vlády členských států (Mezinárodní měnový fond, Konference Spojených národů pro průmyslový rozvoj, Organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj, Organizace Spojených národů pro výživu a zemědělství) a členy mezinárodních nevládních organizací jsou nevládní (nestátní) aktéři (Greenpeace, Amnesty International, Červený půlměsíc, Mezinárodní výbor červeného kříže, Mezinárodní olympijský výbor). Do ostatních typů mezinárodních organizací jsou zahrnuty tzv. hybridní mezinárodní organizace a transvládní organizace. Do hybridních organizací patří mezinárodní uskupení, jejichž členy jsou státní i nestátní aktéři (Mezinárodní organizace práce, Vysoký komisariát OSN pro uprchlíky, Rozvojový program OSN, rozvojové banky, Pakt stability pro jihovýchodní Evropu) a do transvládních organizací patří uskupení vládních úředníků s minimálně jedním aktérem vykonávajícím agendu nezávislou na rozhodnutích národní vlády, která vznikají v důsledku pravidelné konzultace aktérů a operují na bázi formálních i neformálních dohod a explicitních pravidel (Evropský výbor guvernérů národních centrálních bank, Meziparlamentní unie).

Podle **rozsahu** členství jsou mezinárodní organizace děleny na mezinárodní organizace působící v celosvětovém a regionálním měřítku nebo také nověji na organizace s limitovaným a nelimitovaným členstvím. Mezinárodní organizace s nelimitovaným členstvím (s celosvětovým působením) jsou takové mezinárodní organizace, jejichž členy se mohou stát všechny subjekty bez jakéhokoli geografického omezení. Členy se tedy mohou stát státy z jakékoliv části světa (Organizace spojených národů). Naopak regionální

mezinárodní organizace vytvářejí členskou základnu jen z aktérů určitého geografického území. Z toho plyne, že určitá skupina aktérů, která se nachází v jiném regionu, je z priorit členství vyloučena. Tyto regionální uskupení mají většinou předem danou charakteristiku přímo v názvu (Evropská sdružení volného obchodu, Organizace africké jednoty, Organizace amerických států, Liga arabských států).

Cíl a oblast působnosti je dalším možným kritériem pro rozčlenění mezinárodních organizací. Dle této charakteristiky můžeme mezinárodní organizace dále členit na dvě skupiny. První skupina je tvořena organizacemi univerzálními (všeobecnými), které jsou zaměřeny na nespécifikovanou škálu zájmů a činností (Organizace spojených národů). Druhá skupina je tvořena organizacemi, které své zájmy a činnosti zaměřují jen do určité oblasti. Tyto oblasti mohou být různorodé, ale jako hlavní jsou většinou oblasti politické (Rada Evropy), bezpečnostní (Organizace severoatlantického paktu), ekonomické (Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj, Mezinárodní banka pro obnovu a rozvoj), sociální (Mezinárodní organizace práce), vzdělávání, vědy a kultury (Evropská kulturní nadace), environmentální (Evropská a středomořská organizace pro ochranu rostlin). Tyto oblasti jsou oblastmi cíle a působnosti konkrétních mezinárodních organizací a jsou z velké části předem dohodnuty v zakládajících dokumentech.

Poslední kritérium členění, které je obecně známo je členění **dle druhu vztahů mezi členy a nečleny** mezinárodních organizací. Tyto organizace se člení na ty, které vytvářejí a udržují vztahy spolupráce mezi členskými zeměmi (Severská rada, Visegrádská skupina), formulují nástroje pro prevenci konfliktů a tím snižují riziko potencionálního konfliktu na své členy (Organizace amerických států, Černomořská rada hospodářské spolupráce) a na zvyšující se konfliktní potenciál mezi členy a nečleny (Organizace zemí vyvážejících ropu) [4].

Mezinárodních organizací je dle Unie mezinárodních asociací³ více než 67 000 různých typů a nachází se ve více než 300 zemích a teritoriích. Většinou vznikne 1200

---

³ Unie mezinárodních asociací (UIA) je výzkumný ústav a dokumentační centrum se sídlem v Bruselu. Byla založena před více než sto lety v roce 1907. Hlavní zakladatelé Unie mezinárodních organizací jsou Henri La Fontaine (1854 – 1943), což byl belgický právník, prezident Stálého mezinárodního výboru míru a nositel Nobelovy ceny míru z roku 1913, a Paul Otlet (1868 – 1944), který spolu s ním založil mnoho soudobých mezinárodních organizací. Tato organizace je nezisková, nepolitická, nezávislá a nevládní organizace, která byla již od svého počátku průkopníkem v oblasti výzkumu, monitorování a poskytování informací a mezinárodních organizací. UIA spolupracuje s Organizací OSN pro výchovu, vědu a kulturu (UNESCO) a má poradní status u Ekonomické a sociální rady OSN (ECOSOC) [5].

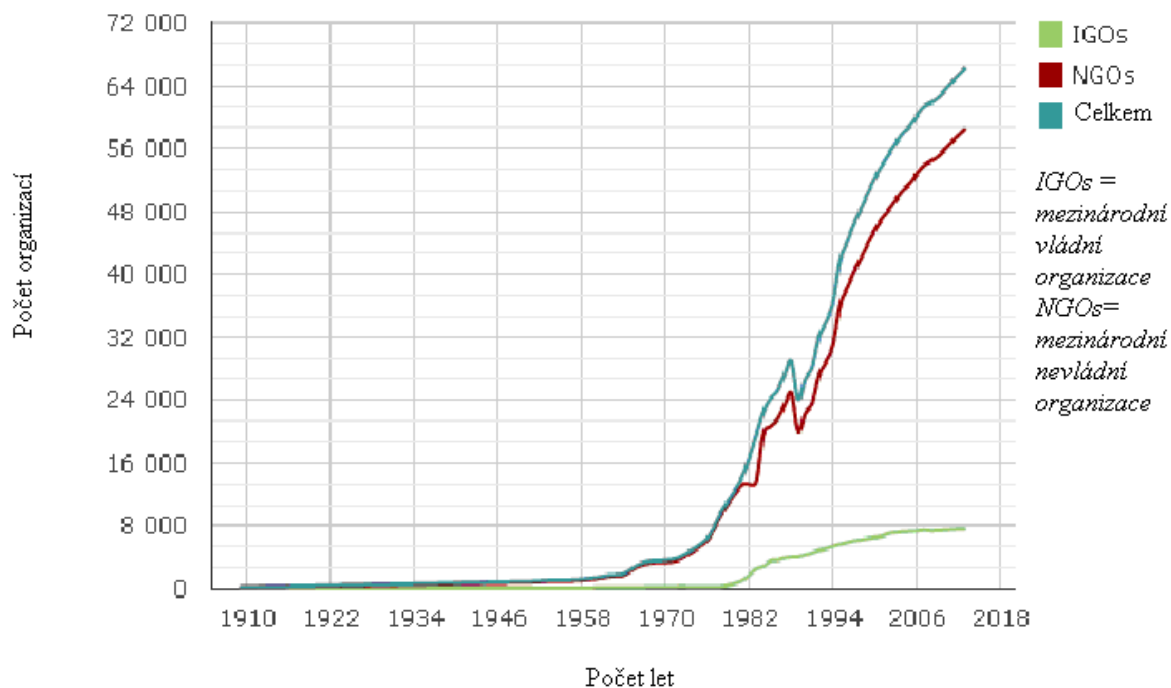
nových organizací každý rok [5]. Všechny mezinárodní organizace světa jsou zaznamenány v Ročence⁴ Unie mezinárodních asociací.

Na následujícím obrázku č. 2.2 je znázorněn počet organizací zaznamenaných v Ročence mezinárodních organizací [5], která byla vydána Unií mezinárodních asociací. Je zde patrné, že v současné době je jejich počet přesahující hranici 67 000 organizací. Za sledované období již od počátku 20. století je patrný nárůst až někdy po druhé světové válce, kdy vzrostl počet mezinárodních nevládních organizací (NGOs). Tento trend je rostoucí až k roku 1988, kdy počet nevládních organizací byl bezmála 25 000. Ovšem v roce 1989 došlo k jejich rapidnímu poklesu až na 20 000. Od té doby ovšem opět převažuje rostoucí trend, kdy se jejich počet takřka ztrojnásobil. Celkové číslo ovšem doplňují taktéž mezivládní organizace (IGOs), které v současné době na celkovém podílu tvoří něco málo přes 7 000 organizací. V 80. letech 20. století se jejich počet začal postupně zvyšovat, ale jejich podíl roste pomalým tempem.

Obrázek 2.2: Počet organizací v Ročence mezinárodních organizací za roky 1909 – 2013

---

⁴ Ročenka Unie mezinárodních asociací je bezplatná služba této organizace, která obsahuje profily neziskových organizací pracujících po celém světě ve všech oblastech činnosti. Informace v ročence obsahují název organizace, historii organizace a její konkrétní cíle [5].

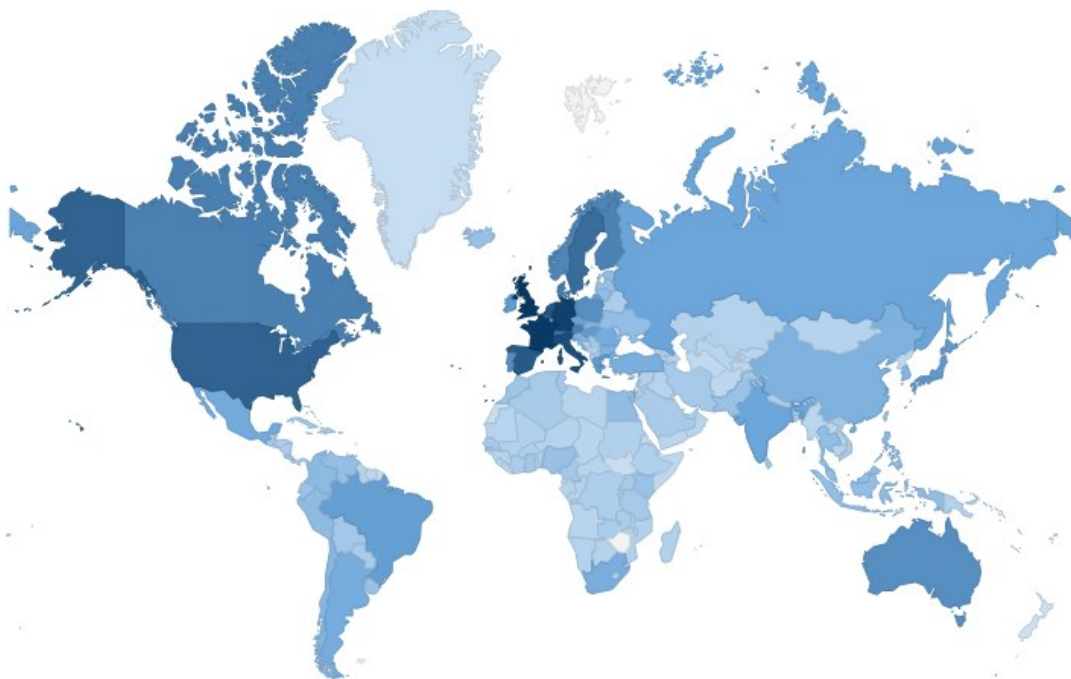

Zdroj: [5], vlastní úprava

Na dalším obrázku č. 2.3 je vyobrazen podíl účasti určitého státu v mezinárodních organizacích. Nejčtenější počet je znázorněn tmavě modrou barvou a je tedy patrné, že na největším podílu účasti v mezinárodních organizacích se podílí státy Evropy a následně státy Severní Ameriky. Česká republika se podílí na účasti v 5 390 mezinárodních organizacích. Největší účast v mezinárodních organizacích je ve Francii, kde je její počet 10 272 mezinárodních organizací, jejímž je členem.

Obrázek 2.3: Účast jednotlivých zemí světa v mezinárodních organizacích v roce 2012

Zdroj: [5]

2.4.2 Mezinárodní režimy

Vedle mezinárodních organizací jsou v rámci mezinárodních kooperativních institucí rozlišovány mezinárodní režimy. Tyto režimy jsou politology zkoumány jako samostatný druh mezinárodních kooperativních institucí teprve od druhé poloviny 70. let 20. století, kdy na existenci mezinárodních režimů jako specifických forem mezinárodních kooperativních vztahů upozornili vědci zkoumající transnacionální vztahy a oslabení moci Spojených států amerických.

Mezinárodní režim je možno definovat podle nejznámější definice politologa Stephena Krasnera [6], který definuje mezinárodní režimy jako různé principy, pravidla či normy. „*Mezinárodní režimy jsou implicitní nebo explicitní principy, normy, pravidla a rozhodovací procesy, v jejichž rámci konvergují očekávání aktérů v dané oblasti mezinárodních vztahů. Principy jsou názory na fakta a jejich příčiny. Normy jsou standardy chování definované v pojmech práv a povinností. Pravidla jsou specifická ustanovení ve formě zákazů a příkazů k jednání. Rozhodovací proces je tvořen směrodatnými opatřeními pro tvorbu a implementaci kolektivního výběru.*“

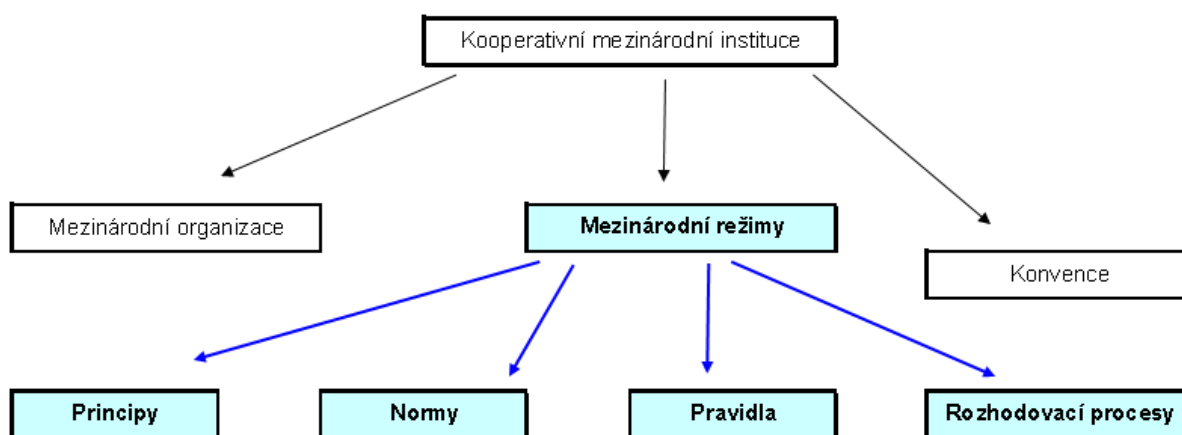
Všechny ostatní možné definice jsou ve většině případů obdobné k této definici Stephena Krasnera, která chápe mezinárodní režimy jako společenské instituce ve smyslu

stabilního systému pravidel, rolí a vztahů. Z jednoho úhlu pohledu jsou mezinárodní režimy chápány s více institucionalizovanou strukturou a na druhé straně s užší a silnější institucionalizovanou strukturou. Mezinárodní režimy lze chápat tak, že jsou to multilaterální dohody mezi státy, které mají regulovat jednání států v rámci určité dohodnuté oblasti. Režimy zde určují přesné vymezení chování v rámci určité oblasti a jsou základem kooperativního chování.

Mezinárodní režimy lze odlišit od běžného mezinárodního uspořádání hlavně tím, že jsou soustředěny na určitý omezený počet témat a problémů. Mezinárodní režimy jsou trvalá uspořádání pravidel mezi aktéry mezinárodních vztahů, regulující chování a očekávání v určitém politickém prostoru. Režimy usnadňují orientaci a předvídatelnost chování díky různým pravidlům a konvencím.

Mezinárodní režimy jsou tedy souborem principů, norem, pravidel a rozhodovacích procesů. Tato jejich struktura podmiňuje jejich vázanost na všeobecné explicitní úmluvy (Všeobecná úmluva o clech a obchodu, Severoamerická zóna volného obchodu). Tyto režimy mohou být sloučeny s mezistátními dohodami či smlouvami (mezinárodní měnové uspořádání z Bretton Woods) nebo se mohou vyvinout z navržených formálních dohod, které nebyly nikdy implementovány [1].

Obrázek 2.4: Vymezení mezinárodních režimů

Zdroj: vlastní zpracování

Na obrázku č. 2.4 je vyobrazena struktura mezinárodních režimů. Je tedy patrné, že se skládají z kooperací principů, norem, pravidel a rozhodovacích procesů a tyto čtyři skupiny

tvoří každý mezinárodní režim. Ovšem tato struktura navazuje na vázanost na určité dohody, které se v konkrétních příkladech liší.

Principy tvoří velmi podstatnou část mezinárodních režimů a jsou předpokladem jejich institucionální struktury. Existence principů umožňuje pozdější a podrobnější odvozování chování jednotlivých členů režimů a interpretaci skutečností, které mají být kooperativně zpracovány. Může nastat i konfliktní situace mezi členy mezinárodních režimů a principy zde pak fungují tak, že formulují společná hlediska na určité problémy a představy o možnosti dosažení cílů.

Normy jsou považovány za stěžejní část z konstrukce mezinárodních režimů a to z důvodu, že jsou režimy směsicí formálních a neformálních pravidel v určité tematické oblasti (ekonomické režimy, politické režimy atd.) a nejsou nutně vázány na právní nástroje. Normy tudíž stanovují všeobecné směrnice chování členů mezinárodních režimů a to ve formě práv a povinností. Normy tvoří důležitou součást, ale je i možné řešit ohnisko sporu mezi kooperativním a svépomocným jednáním členů. Pravidla jsou tedy užší skupinou různých norem. **Pravidla** obsahují přesná ustanovení pro chování všech členů mezinárodních režimů, která konkretizují normy a činí je přezkoumatelnými. Následně umožňují i jejich hodnocení.

Stanovené procedury a postupy umožňují členům režimu reagovat na nejnovější vývoj a na aktuální problémy a otázky, aniž by musel být řešen konflikt (týkající se těchto otázek a problémů). Procedury mají schopnost předvídat možnou změnu režimu. Jsou to různé druhy procedur např. procedury revizní, sankční, konzultační, verifikační, procedury regulující přijímání nových členů atd.

Ke zhodnocení mezinárodních režimů je třeba zmínit jeho kladné stránky. Existence mezinárodních režimů jako nadřazené autority v mezinárodním systému představuje způsob řešení politického (bezpečnostního) dilematu a anarchického stavu mezinárodního systému. Existence určitých pravidel v rámci režimu vede nejen k výraznému zvýšení bezpečnosti, ale i k redukci nákladů. Mezinárodní režim umožňuje snížit investice státu do určité oblasti, např. do obrany nebo do oblasti získávání informací. Režimy jako multilaterální struktury mohou získat veškeré informace za mnohem nižší cenu než jednotliví aktéři, což umožňuje zvýšení kvality komunikace i zvýšení komunikace mezi jednotlivými členy.

Za hlavní výhodu mezinárodního režimu je považováno to, že je všem účastníkům umožněno jednat organizovaně a řízeně v rámci určité konkrétní dohody. Režim je zde brán jako nadřazená instituce a může zasáhnout v případě vzniku sporu nebo neshody mezi členy. Mezinárodní režimy poskytují měřítko k posuzování správného a chybného chování dle závaznosti v mezinárodním styku a následně pro své členy zprostředkovávají pravidla pro výměnu informací. Tím zkracují vyjednávací procesy a usnadňují jednání svým členům, kteří tak již nemusejí hledat jiné alternativy.

Panuje i určitá kritika mezinárodních režimů a ta pramení v různých teoriích. Někteří kritikové mezinárodních režimů kritizují to, že není ani tak jasný rozdíl mezi konvencemi, mezinárodními režimy a mezinárodními organizacemi. Ve skutečnosti se totiž v několika případech i kryjí nebo není zcela jasné, jestli se jedná o mezinárodní režimy. Ostatní kritika se týká samotného pojmu režim, který je velmi široký a zahrnuje nejrozumnější výrazy jako systém chodu, úprava nebo způsob.

Známa je také kritika na asymetrii režimové analýzy mezi Evropou a Spojenými státy americkými, kde je poukázáno na to, že každá oblast se zabývá zcela jinými tématy. Evropané se spíše soustředí na bezpečnostní problematiku a chybí zde zevšeobecnující přístup. Naopak americký postoj k mezinárodním režimům se orientoval již od 70. let na vysvětlení oslabení velmocenské pozice USA. Spojené státy americké také hledaly v mezinárodních režimech perspektivy světové politiky [1]. Evropa tedy vnímá problematiku mezinárodních režimů na konkrétní oblast (bezpečnostní politika) a Spojené státy americké kladou důraz na celosvětovou působnost mezinárodních režimů a na postavení USA ve světové ekonomice.

Praktický příklad mezinárodního režimu

Existence mezinárodních režimů je často vázaná na existenci multilaterální dohody (např. Všeobecná dohoda o clech a obchodu – GATT, Smlouva o nešíření jaderných zbraní). Součástí těchto režimů mohou být ale i další mezinárodní instituce (např. mezinárodní organizace). Mezinárodní režim může fungovat i na neformální bázi. Existuje velké množství příkladů dle různých typů mezinárodních režimů. Do oblasti bezpečnostních režimů je možno zařadit režimy kontroly zbrojení (Mezinárodní režim nešíření jaderných zbraní). Jsou také ekonomické režimy, kde spadají vesměs všechny zóny volného obchodu (CEFTA, NAFTA, ESVO, LAFTA, CACM, MERCOSUR) či GATT. Příkladem mohou být i environmentální režimy, kde jsou součástí různé režimy na ochranu ozónové vrstvy nebo životního prostředí (Mezinárodní režim na ochranu ozónové vrstvy, Mezinárodní režim k omezení dálkového

přenosu znečištění ovzduší, Úmluva o biologické rozmanitosti). Je znám i příklad mezinárodního režimu, který stojí na pomezí hybridní mezinárodní organizace a mezinárodního režimu a to Pakt stability pro jihovýchodní Evropu⁵ [1].

Jako hlavní příklad byl zvolen mezinárodní režim na zónu volného obchodu, která tvoří principy, normy a pravidla, kterými se řídí mezinárodní obchod. Cílem zóny volného obchodu je odstranit překážky vzájemného obchodu. Zvolená zóna volného obchodu je Středoevropská zóna volného obchodu (CEFTA - Central European Free Trade Agreement), která byla vytvořena za účelem sdružení států střední Evropy, které do daného okamžiku nebyly součástí Evropské unie, ale o vstup do ní usilovaly.

Původní CEFTA byla založena v roce 1992 v polském městě Krakov. Zakládajícími členy v té době byly Polsko, Maďarsko a tehdejší Československo. Postupně přistupovaly v roce 1996 Slovinsko, v 1997 Rumunsko, pak také Bulharsko a později i Chorvatsko. Zakládající členové spolu se Slovinskem ovšem odstoupili od této dohody svým vstupem do Evropské unie, tedy v roce 2004 [15]. V současné době jsou členy Makedonie, Albánie, Bosna a Hercegovina, Černá Hora, Kosovo, Moldavsko a Srbsko.

Dohoda CEFTA je příkladem mezinárodního režimu. Státy zhodnotily za přínosné spolupracovat při začleňování do západoevropských struktur. Hlavním cílem CEFTA bylo vytvoření oblasti volného obchodu v regionu střední Evropy. Tohoto cíle mělo být dosaženo do roku 2001. Spolu s Dohodou byla podepsána taktéž deklarace o urychlení dosažení cílů Dohody.

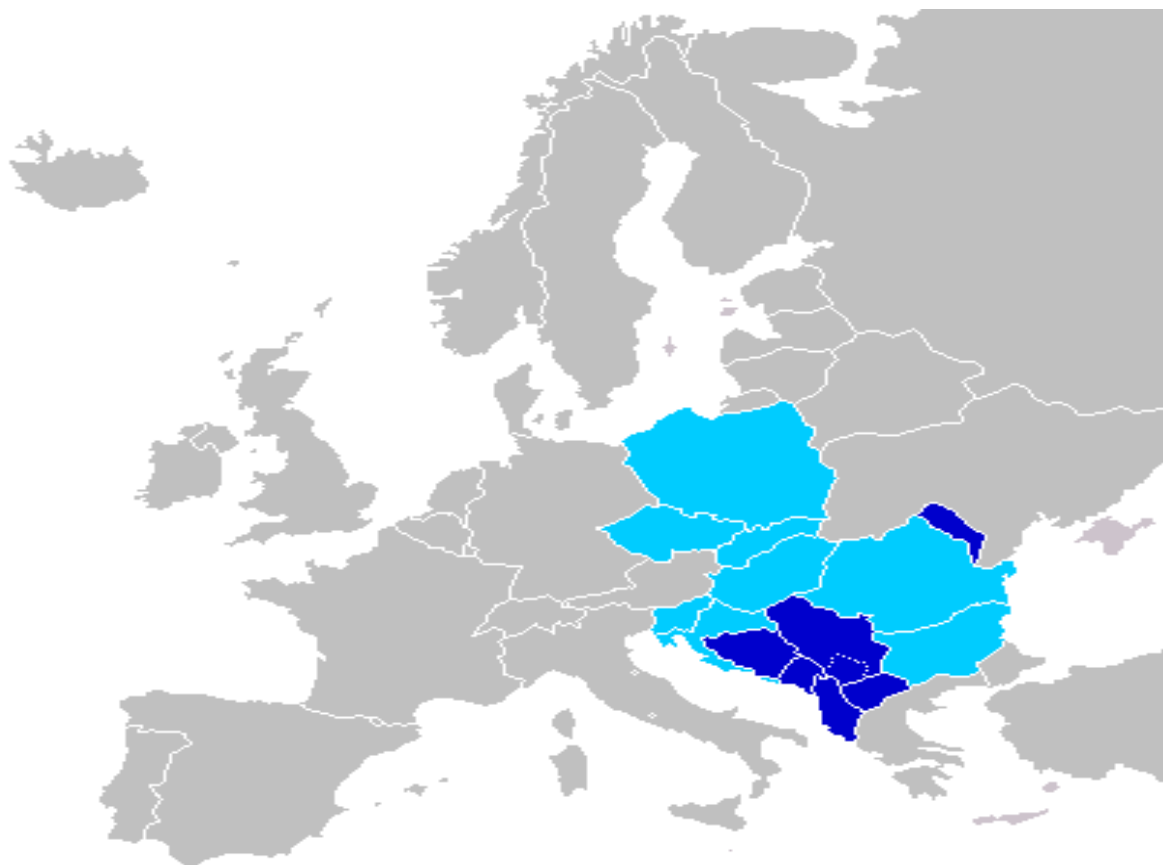
CEFTA vytvářela základní normy, pravidla a principy, kterými se řídil mezinárodní obchod ve střední Evropě a bilaterální ekonomické vztahy členských států CEFTA. Výchozím bodem spolupráce členských států CEFTA byla snaha úspěšně podpořit rozvoj vlastních ekonomik na základě budování multilaterálních obchodních vztahů. CEFTA také umožňovala svým členům sledovat jejich vlastní cíle a zájmy [1]. U většiny tyto zájmy a cíle byly stejné a to vstup do Evropské unie. I po vstupu většiny států do Evropské unie a tedy vystoupení z CEFTY a vstupu nových členů do tohoto uskupení jsou cíle a zájmy členů stejné jako byly již u vzniku. CEFTA i v současné době vytváří základní normy, pravidla a principy, kterými

---

⁵ Pakt stability pro jihovýchodní Evropu je dlouhodobým projektem pod vedením Evropské unie. Základním cílem paktu je podpora zemí jihovýchodní Evropy v jejich mírovém úsilí, podpora zavedení demokracie v těchto zemích, dodržování lidských práv a hospodářské prosperity tohoto regionu. Tento pakt se také snaží o rychlejší transformační proces balkánských států směrem k Evropské unii [1].

se řídí mezinárodní obchod. Tento obchod se odehrává ve velké míře na Balkáně a toto uskupení podporuje bilaterální ekonomické vztahy členských států. Taktéž podporuje rozvoj členských ekonomik prostřednictvím této organizace. Funkci mezinárodního režimu tedy plní toto uskupení velmi dobře.

Obrázek 2.5: Členské státy CEFTA

Zdroj: [16]

Na obrázku č. 2.5 je znázorněno grafické zázemí členů Středoevropské zóny volného obchodu. Světle modrou barvou jsou znázorněny původní státy tohoto uskupení, které se ovšem staly později státy Evropské unie a z CEFTY vystoupily. Byly to státy Polsko, Česká republika, Slovensko, Maďarsko, Slovinsko, Bulharsko, Rumunsko a Chorvatsko. V současnosti jsou státy tohoto uskupení státy Makedonie, Albánie, Bosna a Hercegovina, Černá Hora, Kosovo, Moldavsko a Srbsko, které jsou na tomto obrázku vyobrazeny tmavě modrou barvou.

2.4.3 Konvence

Vedle mezinárodních režimů a mezinárodních organizací stojí konvence, které jsou taktéž součástí skupiny mezinárodních kooperativních uskupení. Konvence mají přechodnou podstatu, a proto je lze považovat za entity předcházející mezinárodním režimům a mezinárodním organizacím [1]. Na základě těchto konvencí jsou uspořádány *ad hoc* seskupení různých subjektů s cílem naplnění konkrétních zájmů. Pokud se změní jejich zájem či rozdělení moci, změní se i uskupení daných subjektů [4].

Konvence jsou považovány za spontánní druh kooperace. Je to neformální instituce s implicitními pravidly. Konvence napomáhají odhadovat očekávání aktérů a koordinovat jejich chování. Jako příklad konvence je popsána diplomatická imunita, která pomáhala utvářet po staletí vzorce chování a očekávání států. Dalším příkladem je fungování mírových operací OSN, což se nazývá *peacekeeping*⁶. Tyto operace nejsou zakotveny v Chartě OSN, ale jsou založeny na konsensu členů Rady bezpečnosti a všech zemí Organizace spojených národů [1].

Konvence vytvářejí určitý status chování, dle kterého jednají jejich aktéři i bez výslovně stanovených pravidel. Jsou výhodné především pro koordinaci, kdy aktéři mají zájem chovat se určitým způsobem, ale jen tak dlouho, pokud to činí ostatní. Pokud dodržují dohodu, každému z účastníků to přináší stejný užitek [4].

Konvencí je opravdu nespočetné množství ve všech různých oblastech. Někdy lze pojem konvence nahradit slovem úmluva, kde není velký rozdíl ve významu. Podobně je to i s pojmem smlouva, kterým lze zastoupit pojem konvence. Konvence má tedy několik synonym a kromě úmluvy a smlouvy lze tento pojem zastoupit názvy jako protokol, pakt, statut, charta či dohoda.

Konvence jsou taktéž termínem, který je používán u dvoustranných dohod. V současnosti je obecně používán pro formování mnohostranných smluv s velkým počtem stran. Konvence jsou taktéž otevřeny ve spolupráci s mezinárodními společenstvími i velkým počtem států. Konvence jsou obvykle zastřešeny mezinárodní organizací a mají právo úmluv

---

⁶ *Peacekeeping* znamená udržování míru pomocí efektivních nástrojů, které jsou k dispozici OSN na pomoc hostitelským zemím. V současné době existuje 16 mírových operací OSN rozmístěných na čtyřech kontinentech. Dnešní mírové operace jsou nejen k udržení míru a bezpečnosti, ale také k usnadnění probíhajících politických procesů v určitých státech, ochrana civilistů, pomoc při odzbrojení, ochrana lidských práv, podpora při obnově právního státu a mnoho dalších otázek [38].

(např. Úmluva Organizace spojených národů o mořském právu, Úmluva o biologické rozmanitosti, Vídeňská úmluva o smluvním právu atd.) [17].

Konvence je rozlišná od mezinárodního režimu tím, že mezinárodní režim je chápán jako kvalitativně vyšší kategorie, která předpokládá spolupráci opřenou o naplňování jejich dlouhodobých (záměrných) projektů a nikoli momentální (spontánní) součinnost aktérů. Konvence tak zpravidla rozšiřují a vyjasňují jednací pravidla mezinárodních režimů a umožňují jim jednat [4].

Praktický příklad konvence

Jako příklad konvence je uvedena Konvence o založení ESVO⁷ (Convention Establishing the European Free Trade Association), která byla podepsána ve Stockholmu 4. ledna 1960 a téhož roku 3. května vstoupila v platnost. Dle místa svého podpisu je tato konvence často nazývána Stockholmskou konvencí.

V současné době jsou členy tohoto uskupení čtyři členské země - Island, Lichtenštejnsko, Norsko a Švýcarsko. Záměrem této konvence bylo podporovat obchod bez omezování svrchovanosti zemí a zakládání institucí s oprávněním vyvíjet zákonodárnou činnost. Základní orgánem ESVO je Rada pro Evropskou hospodářskou oblast, složená z členů Rady EU, Evropské komise a jednoho zástupce každého člena ESVO. Každá členská země zde má své zastoupení a jeden hlas při rozhodování. Většina rozhodnutí jsou přijímána jednomyslně. Rada dohlíží na dodržování konvence. Za účelem naplňování jejich cílů je oprávněna zakládat další potřebné orgány [8].

2.5. Hlavní teoretické přístupy k mezinárodním institucím

V této kapitole bude popsáno několik současných hlavních teoretických přístupů k mezinárodním institucím. I přes to, že pozornost k mezinárodním institucím byla spatřována již ve 20. letech minulého století, k rozsáhlejšímu používání teoretických východisek a k vytvoření širšího spektra teorií a teoretických vysvětlení dochází až v 80. letech minulého století. Za hlavní teoretické přístupy jsou považovány realismus, neoliberalismus (racionální

---

⁷ ESVO je Evropské sdružení volného obchodu, které podepsalo sedm zemí – Dánsko, Norsko, Portugalsko, Rakousko, Švédsko, Švýcarsko a Velká Británie. Toto uskupení známé pod názvem Stockholmská konvence mělo za cíl liberalizaci obchodu v Evropě a vybudování pásma volného obchodu s průmyslovými výrobky odstraněním tarifů a kvantitativních omezení ve vzájemném obchodu členských zemí a rozvoj obchodu se zemědělskými výrobky. Mezi další cíle patřila podpora ekonomické aktivity, zvýšení produktivity a růst životní úrovně a důležité bylo také zvýšení konkurenčního prostředí mezi členskými státy a zabránění vzniku nerovností mezi nimi [8].

funkcionalismus) a konstruktivismus. Teoretické přístupy zahrnují myšlenky o vzniku samotných mezinárodních institucí a taktéž o mezinárodních vztazích komplexně.

Dříve než budou popsány hlavní teoretické přístupy, bude vysvětlen racionalismus. Hlavní směry racionalismu v rámci mezinárodních vztahů jsou realismus a liberalismus. Myšlenka racionalismu jako první zmíněný přístup k mezinárodním vztahům se začíná objevovat od 80. let minulého století. Tento přístup není pouze přístupem k mezinárodním vztahům, ale je to celkový a obecný pohled na sociální realitu. Racionalisté se domnívají, že aktéři nebo konkrétněji státy ve svém jednání usilují o maximalizaci svého individuálního užitku. Jednání konkrétních subjektů (států) vyplývá hlavně z jejich zájmů (preferencí). Základní zájmy subjektů mají dle tohoto směru neměnnou povahu. V racionalistickém pojetí neovlivňuje zájmy států vzájemná interakce mezi státy a to hlavně z důvodu, že každý stát jedná dle svých preferencí.

2.5.1 Realismus jako racionalistický přístup

Realistické uvažování o mezinárodních vztazích bývá zařazeno již do daleké minulosti i před samotným vznikem oboru mezinárodních vztahů. Realistické prvky v myšlení o mezinárodní politice se objevují již v antice, ale první ucelené myšlenkové toky byly přisouzeny až zakladatelům realismu. Těmito zakladateli se stali v první polovině 20. století Edward Carr [18] a Hans Morgenthau [19]. Právě Hans Morgenthau definoval realismus ve své práci „Politics Among Nations“. Oba zmínění představitelé jsou kategorizováni do tzv. klasického realismu, který má několik odlišných myšlenkových proudů od neorealismu, jež je novějším myšlenkovým proudem realismu. V rámci neorealismu je za hlavního zakladatele považován Kenneth Waltz [20].

I když je možno realismus dále rozdělit na dva myšlenkové proudy, má stále stejné základy. Jedním z nich je, že podle realistů jsou základními aktéry mezinárodních vztahů politické skupiny (kmeny, městské státy nebo národní státy). Dalším ze společných základů realismu je myšlenka, že realismus považuje za základní motivy zahraničně politického jednání moc a bezpečnost. A poslední znak realismu, který převažuje u většiny realistů je vlastní pohled na mezinárodní vztahy jako na vztahy primárně konfliktní. Kooperace je podle realistů v mezinárodních vztazích možná, ale dochází k ní zřídka.

Mezi další myšlenky, které jsou převážně považovány za základní myšlenky patří zejména význam moci, absence pokroku a omezený význam morálních zásad

v mezinárodních vztazích, autonomie a dominance politiky jako jedné ze sfér sociální reality tzv. svépomoc a racionalita jako dominantní rysy jednání států a důsledky anarchické povahy mezinárodních vztahů. Z uvedených myšlenek se velká část realistů shoduje na tom, že mezinárodní dění je primárně určováno rozložením moci mezi jednotlivými státy. Část realistů se poté shoduje i na absenci pokroku v mezinárodních vztazích.

Zmíněné myšlenky sdílejí jak představitelé klasického realismu, tak představitelé neorealismu. Hlavní rozdíl mezi oběma myšlenkovými proudy spočívá v tom, že identifikují odlišné zdroje mezinárodního dění. Dle klasických realistů mezinárodní vztahy ovlivňuje především lidská přirozenost. Neorealisté naopak mezinárodní politiku vysvětlují na základě povahy mezinárodního systému a jeho struktury.

Realismus a instituce

Většina realistických teorií se zaměřuje na obecnou problematiku mezinárodní politiky a nezaměřuje se konkrétně na problematiku mezinárodních institucí. Je to hlavně z důvodu, že realisté nepovažují mezinárodní instituce za podstatný zdroj mezinárodního dění. I přes to lze realismus považovat za jednu z hlavních myšlenkových teorií k mezinárodním institucím.

Realistické pohledy na instituce se do jisté míry odlišují, ale existuje určitá základní realistická perspektiva týkající se institucí. Postupně vznikaly přinejmenším čtyři realistické teorie, které se věnují primárně institucím. Již v 70. letech a na počátku let 80. došlo ke zformování teorie hegemonické stability díky teoretikům Keohane [21], Gilpin [22] a Kindleberger [23]. Tato teorie se věnuje primárně institucím. Později vznikly ještě další dva modely. Jako první vznikl tzv. klasický realistický model Schweller – Priess [24], který vycházel primárně z myšlenek klasického realismu. Následoval „moderní realismus“, jehož autorem byl Grieco [25], který z velké části představuje obecnou neorealistickou teorii mezinárodní politiky a vycházejí z něho hlavní poznatky vztahující se k institucím. Poslední realistická teorie institucí je „výzkumný program zdůrazňující moc“, který kombinuje myšlenky klasického realismu a neorealismu [2].

2.5.2 Neoliberalismus

Neoliberalismus jako teoretický přístup vznikl v 80. letech minulého století a byl i přímo svými stoupenci charakterizován jako odpověď na neorealismus. Jako hlavní představitelé neoliberalismu je možno uvést Roberta Axelroda [26], Roberta Keohana [21], Kennetha Oyeho [27], Duncana Snidala [28] a Artura Steina [29]. Hlavní teoretici

neoliberalismu dokonce záměrně přejali některé klíčové myšlenky neorealismu, zejména pojetí státu jako základního klíčového aktéra mezinárodních vztahů a současně jako racionálního aktéra. Převzali také důraz na důsledky anarchické povahy mezinárodních vztahů. V návaznosti na přijetí některých hlavních myšlenek neorealismu se pak neoliberálové snažili argumentovat, že i v podmínkách anarchie definovaných neorealismem může docházet ke vzájemné kooperaci. To hlavní co spojuje neoliberalismus s liberalismem je právě přesvědčení o možnosti spolupráce v mezinárodních vztazích.

Teorie neoliberalismu je postavena na šesti hlavních myšlenkách:

- neoliberalismus považuje za základního aktéra mezinárodních vztahů stát,
- stát jako hlavní činitel mezinárodních vztahů se v neoliberálním pojetí chová jako racionální aktér,
- v mezinárodní politice velmi často dochází k problémům kolektivního jednání, které však mohou být překonány,
- mezinárodní vztahy jsou dle neoliberálů podstatným způsobem determinovány strukturou zájmů států,
- mezinárodní politiku ovlivňuje anarchický charakter mezinárodního systému,
- dle neoliberalismu kromě výše uvedené struktury zájmů a anarchie hrají v mezinárodní politice důležitou roli také časový horizont aktérů, počet aktérů, mezinárodní instituce nebo vzájemná závislost [2].

Neoliberalismus a instituce

Z neoliberalismu dále vycházejí dvě dílčí teorie mezinárodních vztahů a mezinárodních institucí. Těmito teoriemi je situační strukturalismus a neoliberální institucionalismus. Situační strukturalismus je spojen především s Lisou Martin [30], Duncanem Snidalem [28] a Arturem Steinem [29]. Naopak hlavní teoretik Robert Keohane [21] se stal otcem neoliberálního institucionalismu. Mezi těmito dílčími směry existuje významný společný jmenovatel spojující částečně oba přístupy. Situační strukturalismus i neoliberální institucionalismus vycházejí z teze, že mezinárodní instituce pomáhají státům odstraňovat problémy kolektivního jednání.

Mezi těmito dílčími teoriemi najdeme pouze menší odlišnosti. Situační strukturalismus považuje za dva nejvíce relevantní teoretické modely mezinárodní politiky koordinační hry a kolaborativní hry, neoliberální institucionalismus zdůrazňuje význam kolaborativních her a to konkrétně věžňovo dilema⁸. Dalším drobným rozdílem je ten, že neoliberální institucionalismus nepoužívá pro rozpracování problémů kolektivního jednání pouze teorii her, ale i další modely využívané v mikroekonomii, především teorii kolektivního jednání a teorii tržního selhání.

2.5.3 Konstruktivismus

Tato teorie nastupuje do dějiště mezinárodních vztahů taktéž v 80. letech 20. století stejně jako reflektivistické přístupy (postmoderní konstruktivismus, kritická teorie a feminismus). Konstruktivismus vystupuje do značné míry jako kritika neorealismu a neoliberalismu jako racionalistických perspektiv, které dominovaly doposud v tomto období. Tato teorie je opět metateorií, která nezahrnuje pouze teoretický přístup k mezinárodním vztahům, ale kompletní sestavu myšlenek.

Konstruktivismus se vyznačuje velkým důrazem na roli sdílených idejí a na to, že povaha zájmů a identit aktérů (států) vyplývá z ideových struktur. Konstruktivisté se za prvé domnívají, že určujícím prvkem struktury mezinárodní politiky jsou ideje. Klíčovým předpokladem této teorie přitom jsou ty ideje, které jsou sdílené. Sdílené ideje mohou existovat třeba na příkladu diskursu, identit nebo norem. Za druhé konstruktivisté tvrdí, že zájmy a identita státu nejsou trvalé a předem určené, ale jsou dány ideovými strukturami, ve kterých státy existují.

K této teorii se taktéž váže myšlenka, že aktéři se v konstruktivistickém pojetí řídí tzv. logikou vhodnosti. To znamená, že v takovém jednání se aktéři při zvažování svého jednání ptají na vhodnost jednotlivých alternativ jednání z hlediska své sociální role. Tato logika je protikladem logiky výhodnosti, kterou zdůrazňuje racionalismus. Aktéři motivováni logikou výhodnosti vycházejí ve svém jednání z kalkulace svého individuálního užitku.

Konstruktivismus a instituce

---

⁸ Věžňovo dilema patří v teorii her mezi nekooperativní hry se záporným součtem, v nichž individuální chování nevede k maximálnímu kolektivnímu výsledku [33]. Jedná se o to, že jsou dva věžňové a ti mohou na svoji situaci reagovat dvojím způsobem. Buď mohou vzájemně spolupracovat (nic nepřiznat), nebo mohou vypovídat (přiznat se). Protože se ale nemohou vzájemně domluvit, nevědí, jak se druhý vězeň zachová [34].

Při konstruktivistickém pohledu na mezinárodní instituce hrají zásadní roli všeobecné instituce. Ovšem zajímají se v jisté míře i o specifické instituce. Hlavní myšlenky tohoto směru se týkají právě vlivu institucí. Jeden z klíčových rysů konstruktivistického pojetí vlivu institucí říká, že konstruktivismus přisuzuje institucím poměrně silný vliv daný jejich konstitutivní funkcí. Podle teoretiků tohoto směru tedy instituce konstitují samotné identity a zájmy států. Z toho je zřejmé, že instituce nepředstavují důsledky zájmů aktérů, ale nutnou podmínku pro existenci těchto zájmů i identit. Vzájemná propojenost mezi identitami a institucemi je však chápána jako obousměrná. Identity aktérů a instituce se vzájemně konstitují a z toho plyne i to, že instituce definují samotný význam jednání.

Teze o konstitutivním působení institucí teoretikové tohoto směru sice vztahují k všeobecným institucím, ale jsou uplatňovány i u specifických institucí. Normy jsou zde vytvářeny vedle zásad, pravidel a rozhodovacích procedur jako jeden z komponentů režimů. Z toho je zřejmé, že normy zapuštěné v režimech podle teoretiků konstruktivismu regulují a především konstitují identity a zájmy aktérů. Vliv mezinárodních organizací zase konstruktivisté spojují s tím, že tyto organizace představují jednoho z hlavních činitelů při vytváření a šíření norem [2]. Mimo jiné také vedle cílů a rozhodovacích procedur i normy, které ovlivňují identity, zájmy a jednání států sdružujících se a působících v těchto organizacích.

2.6. Dílčí shrnutí

Tato kapitola je charakterizována jako teoretická a metodická východiska mezinárodních vztahů. Na úvod jsou tedy popsána metodická východiska, ze kterých bude v této práci vycházeno. Následuje vysvětlení hlavních definic z problematiky mezinárodních vztahů a vymezení základních pojmů. Další podkapitola je věnována formování mezinárodních vztahů. Na tuto podkapitolu poté navazuje další podkapitola, kde jsou vytyčeny mezinárodní instituce a jejich konkrétní rozčlenění. Jsou uvedeny i jednotlivé příklady různých typů mezinárodních institucí. Poslední stěžejní podkapitola je orientována na hlavní teoretické přístupy k mezinárodním institucím, kde jsou přesněji rozebrány realismus, neoliberalismus a konstruktivismus jako základní teorie, které určují mezinárodní vztahy.

V první podkapitole je nabídnut přehled použitých metodických východisek pro tuto práci. V této práci jsou využity metody teoretické, jež neoperují s konkrétními daty, ale

nahlíží na problematiku skrz konkrétní jevy. Použity byly metody analýzy a syntézy, metoda abstrakce a dedukce a taktéž metoda historická, která popisuje probíhající procesy.

Druhá podkapitola nabízí základní definice a pojmy. Mezi hlavní pojmy, které provázejí celou práci patří mezinárodní systém, světová ekonomika, mezinárodní vztahy, mezinárodní politika a z nich vycházející mezinárodní instituce, jež se dělí na mezinárodní organizace, mezinárodní režimy a konvence.

V další podkapitole je popsáno formování mezinárodních vztahů. Mezinárodní vztahy se začaly utvářet ve 20. století. Jsou zde popsány klíčové události, které jsou příčinou formování mezinárodních vztahů. Z mezinárodních vztahů vycházejí subjekty. Subjekty jsou mezinárodní instituce, jež jsou popsány v další podkapitole. Mezinárodní instituce jsou dále členěny na mezinárodní organizace, mezinárodní režimy a konvence, které jsou následně podrobněji vysvětleny a mají uvedeny konkrétní příklady.

V dalším bloku jsou popsány teoretické přístupy k mezinárodním organizacím. V první podkapitole je popsán realismus jako racionalistický přístup. Je taktéž uveden přístup této teorie k mezinárodním institucím. V další podkapitole je popsán neoliberalismus, který začal vznikat v 80. letech minulého století a byl charakterizován jako odpověď na neorealismus. Poslední dílčí kapitola je věnována teoretickému přístupu konstruktivismu. Tento přístup vznikl taktéž v 80. letech minulého století, ale je charakterizován jako určitá kritika neorealismu a neoliberalismu.

3. Vztah vybraných mezinárodních organizací a Evropské unie

Ve třetí kapitole budou popsány mezinárodní vztahy s konkrétními mezinárodními organizacemi. Jako první bude komentována Organizace spojených národů a její vztah

k Evropské unii. Další popsaná organizace bude skupina G8. Tato organizace má také specifický vztah s Evropskou unií. Následně je popsán Mezinárodní měnový fond a Světová banka. Na závěr je představena další mezinárodní instituce, která je díky tradici spojena s Evropskou unií a to Banka pro mezinárodní platby.

3.1.OSN a vztahy s Evropskou unií

Organizace spojených národů (OSN) je mezinárodní organizace založená 24. října roku 1945. Po druhé světové válce se zavázalo 51 zemí k udržování mezinárodního míru a bezpečnosti, k rozvoji přátelských vztahů mezi národy a k podpoře sociálního pokroku, lepší životní úrovně a dodržování lidských práv.

Charta Organizace spojených národů je ustavující dokument světové organizace, který stanovuje práva a povinnosti členských států a stanoví orgány a postupy fungování OSN. Jako mezinárodní smlouva kodifikuje Charta základní principy mezinárodních vztahů a to od suverenity a rovnosti mezi státy až po zákaz užití síly při řešení mezinárodních sporů [56]. Charta Organizace spojených národů byla podepsána 26. června 1945 v San Franciscu na závěr Konference OSN o mezinárodním uspořádání a vešla v platnost 24. října 1945 padesáti zakládajícími státy [45]. Charta OSN zavazuje všechny členy k tomu, že závazky podle Charty mají přednost před závazky z jiných mezinárodních smluv.

Tato organizace má jedinečný mezinárodní charakter a pravomoci, které ustanovuje zakládající charta této organizace a díky níž může přijmout opatření na širokou škálu otázek. Prostřednictvím Valného shromáždění, Rady bezpečnosti, Hospodářské a sociální rady či dalších orgánů může v současnosti 193 členských států poskytnout fórum a vyjádřit zde své názory. Současným osmým generálním tajemníkem OSN je Ban Ki-Moon⁹, který nahradil svého předchůdce Kofiho Annana¹⁰.

Práce OSN zasahuje každý kout světa. Nejvíce známé jsou mírové operace, budování míru, předcházení konfliktů a humanitární pomoc této organizace. Je mnoho cest jak tato organizace ovlivňuje každodenní život a to skrze nespočetné množství specializovaných

---

⁹ Ban Ki-moon (*1944) je nynější generální tajemník OSN, který byl zvolen již na druhé funkční období. Před prvním zvolením do funkce byl diplomatem na jihokorejském ministerstvu zahraničí.

¹⁰ Kofi Annan (*1938) byl sedmým generálním tajemníkem OSN, než jej vystřídal Ban Ki-moon. Tento ghanský diplomat obdržel v roce 2001 Nobelovu cenu míru za „práci za lépe organizovaný a mírovější svět“. V roce 2003 obdržel Sacharovovu cenu za svobodu myšlení. Počátkem roku 2012 byl jmenován mimořádným vyslancem OSN pro Sýrii, kde měl vyjednat řešení vzniklého velkého vnitropolitického a náboženského konfliktu. Tuto misi ovšem 31. srpna 2012 ukončil neúspěchem.

agentur, fondů a programů. Organizace pracuje na širokém spektru základních otázek od trvale udržitelného rozvoje, životního prostředí, ochrany uprchlíků, boje proti terorismu, řešení různých katastrof, odzbrojení a nešíření zbraní hromadného ničení až po prosazování demokracie, lidských práv, rovnosti žen a mužů a posílení postavení žen, správy ekonomických záležitostí, mezinárodního zdraví, sociálního rozvoje, rozšíření výroby potravin a mnoho dalších oblastí. Tato organizace koordinuje úsilí o bezpečnější svět pro stávající i budoucí generace.

OSN má 4 hlavní cíle:

- zachování míru na celém světě,
- rozvoj přátelských vztahů mezi národy,
- zlepšení života chudých lidí, překonání problému hladu v rozvojových zemích, překonání nemocí a negramotnosti a podpora respektování vzájemných práv a svobod,
- být centrem harmonizace aktivit různých národů k dosažení těchto cílů [37].

Evropská unie je zastoupena v OSN jako pozorovatel, zatímco jednotlivé členské státy jsou členy OSN. Stálé zastoupení EU spolupracuje s velvyslanci členských zemí, ale i dalších přidružených zemí, spolupracujících zemí a zemí, které mají zájem vstoupit do EU a například i zemí východního partnerství.

3.1.1 Hlavní struktura OSN

Hlavní složení Organizace složených národů se skládá z Valného shromáždění, Rady bezpečnosti, Hospodářské a sociální rady (ECOSOC), Poručenské rady, Mezinárodního soudního dvora a Sekretariátu. Tyto organizace vydávají prostřednictvím Repertoáru orgánů

Organizace spojených národů¹¹ komplexní souhrn svých rozhodnutí jakožto orgánů OSN. Tento repertoár slouží k tomu, aby byly zřejmé otázky týkající se uplatňování a výkladu Charty OSN v praxi.

Valné shromáždění je hlavním jednacím orgánem OSN, hlavním orgánem pro tvorbu politik OSN a slouží jako reprezentativní orgán OSN. Je složeno ze zástupců všech 193 členských států OSN. Celoroční práce OSN pochází z velké části z pověření Valného shromáždění. Revitalizace shromáždění je pak způsobem jak posílit svou roli, autoritu, účinnost a efektivitu. Valné shromáždění rozhoduje o důležitých otázkách jako jsou ty o míru a bezpečnosti, rozpočtových záležitostech či přijetí nových členů. Tyto otázky jsou rozhodovány pomocí dvoutřetinové většiny, rozhodnutí o přijetí o ostatních otázkách vyžaduje prostou většinu. Každá členská země má jeden hlas.

Rada bezpečnosti má primární odpovědnost v souladu s Chartou OSN pro udržování mezinárodního míru a bezpečnosti. Při ohrožení míru či aktu agrese se Rada bezpečnosti ujímá vedení této situace a vyzývá zúčastněné strany, aby spor urovnaly mírovou cestou. Dále doporučuje způsoby nastavení nebo podmínky vypořádání se s danou situací. V některých případech se Rada bezpečnosti může uchýlit i k uložení sankce, nebo dokonce povolit použití síly k udržení nebo obnovení mezinárodního míru a bezpečnosti.

Rada bezpečnosti také doporučuje Valnému shromáždění jmenování generálního tajemníka a přijímání nových členů do Organizace spojených národů. Spolu s Valným shromážděním pak Rada bezpečnosti volí soudce Mezinárodního soudního dvora. Rada bezpečnosti má 15 členů a každý člen má jeden hlas. Z těchto členů je pět stálých členů¹² s právem veta a deset nestálých členů¹³, volených valnou hromadou na dvouleté funkční období. Setkání Rady bezpečnosti se koná vždy, kdy vznikne potřeba. V rámci Rady bezpečnosti je i rotující předsednictví, které trvá po dobu jednoho měsíce.

Hospodářská a sociální rada (ECOSOC) založená Chartou OSN je hlavním orgánem pro koordinaci hospodářské, sociální a související činnosti OSN a odborných

---

¹¹ Repertoár z praxe orgánů OSN je právní publikace obsahující analytické studie a rozhodnutí hlavních orgánů OSN.

¹² Stálí členové Rady bezpečnosti OSN jsou Čína, Francie, Ruská federace, Spojené státy americké a Velká Británie.

¹³ V roce 2014 jsou nestálými členy Rady bezpečnosti OSN: Argentina, Austrálie, Čad, Chile, Jordánsko, Litva, Lucembursko, Korejská republika, Nigérie, Rwanda.

organizací a institucí při OSN. ECOSOC má 54 členů¹⁴, kteří jsou voleni na 3 roky. Díky cirkulaci se mění každým rokem jedna třetina členů. Hlasování v ECOSOC se rozhoduje prostou většinou a každý člen má jeden hlas. Ekonomická a sociální rada zasedá dvakrát ročně a to jednou v New Yorku a jednou v Ženevě.

Mezinárodní soudní dvůr, který má sídlo v Haagu v Nizozemsku je hlavním soudním orgánem OSN. Tento orgán řeší právní spory mezi státy a dává poradní stanoviska k OSN a jejím specializovaným agenturám. Jeho status je nedílnou součástí Charty OSN. Hlavním právním dokumentem pro činnost soudu je Statut Mezinárodního soudního dvora. Mezinárodní soudní dvůr se skládá z patnácti soudců volených Valným shromážděním a Radou bezpečnosti ze seznamu osob navržených státními skupinami Stálého rozhodčího soudu¹⁵. Soudci jsou voleni na devět let. Každé tři roky se pomocí volby obnovuje jedna třetina soudců. Členy soudu nemohou být zároveň dva příslušníci z jednoho státu.

Poručenská rada byla zřízena v roce 1945 dle Charty OSN k poskytnutí mezinárodního dohledu pro 11 svěřeneckých území umístěných pod správou 7 členských států a zajištění toho, aby byla přijata vhodná opatření pro přípravu území na samosprávu a nezávislost. Všechna tato území do roku 1994 dosáhla samosprávy nebo nezávislosti, tudíž byly práce Poručenské rady dokončeny. Činnost Poručenské rady byla formálně ukončena 1. listopadu 1994, kdy se nezávislým státem a členem OSN stalo Palau, poslední území pod správou OSN. Byla proto upravena její procedurální pravidla a Poručenská rada se má scházet jen v případech, kdy to bude situace vyžadovat. K této potřebě má Poručenská rada 5 členů¹⁶, kteří v případě potřeby mohou zasednout. O svolání může rozhodnout předseda nebo pokud si to vyžádá většina členů Poručenské rady, Valného shromáždění nebo Rady bezpečnosti.

Sekretariát plní každodenní práci v kancelářích v desítkách států světa. Tvoří jej mezinárodní úřednický tým vytvořený ke správě ostatních orgánů OSN. V čele sekretariátu stojí generální tajemník OSN. Sekretariát čítá kolem 43 000 zaměstnanců po celém světě.

---

¹⁴ Složení ECOSOC v roce 2014: Albánie, Antigua a Barbuda, Bangladéš, Bělorusko, Benin, Bolívie, Botswana, Brazílie, Burkina Faso, Čína, Dánsko, Demokratická republika Kongo, Dominikánská republika, Etiopie, Francie, Gruzie, Guatemala, Haiti, Chorvatsko, Indie, Indonésie, Irsko, Japonsko, Jihoafrická republika, Kanada, Kazachstán, Kyrgyzstán, Kolumbie, Kongo, Korejská republika, Kuba, Kuvajt, Lesotho, Libye, Mauritius, Nepál, Nigérie, Nizozemsko, Nový Zéland, Panama, Portugalsko, Rakousko, Rusko, Salvador, San Marino, Spojené státy americké, Srbsko, Súdán, Švédsko, Tunisko, Togo, Turkmenistán, Velká Británie.

¹⁵ Stálý rozhodčí soud (Permanent Court of Arbitration – PCA) byl zřízen v roce 1899 na první Haagské mírové konferenci, což z něj dělá nejstarší instituci pro řešení mezinárodních sporů.

¹⁶ V současné době jsou členové Poručenské rady Čína, Francie, Rusko, Velká Británie a USA.

Pracovníci sekretariátu například informují komunikační média ve světě o práci OSN, organizují mezinárodní konference o otázkách celosvětového koncernu, převádějí různé dokumenty do úředních jazyků organizace a další [37].

3.1.2 Členství v Organizaci spojených národů

Členství v Organizaci spojených národů je přístupné všem mírumilovným státům ochotným přijmout povinnosti vyplývající z Charty OSN a odhodlaným a schopným tyto povinnosti plnit. Nové členské státy přijímá Valné shromáždění OSN na základě doporučení Rady bezpečnosti. Charta OSN stanovuje podmínky pro pozastavení členství nebo vyloučení států z důvodu porušení zásad Charty OSN. K takovému kroku, ale prozatím nedošlo.

Struktura členské základny se začala formulovat při vytvoření Organizace spojených národů v roce 1945, kdy se zakládajícími členy stalo 51 zakládajících členů. O rok později se staly členy Afganistan, Island, Thajsko a Švédsko. Tato členská základna do roku 1946 je vyobrazena v příloze č. 1. Modře jsou potom vyznačeny tehdejší členské státy OSN, které jsou v současné době členskými státy Evropské unie. Zelenou barvou jsou znázorněny ostatní členské státy OSN k roku 1946. V době před vytvořením integračního uskupení Evropské unie bylo součástí Organizace spojených národů 10 států, které jsou v současné době v Evropské unii.

V příloze č. 2 jsou znázorněny státy Evropské unie, které byly členy Organizace spojených národů k roku 2011. Je patrné, že těchto 28 států, které tvoří Evropskou unii, jsou taktéž začleněny do Organizace spojených národů. V Evropské unii tedy není ani jeden stát, který by nebyl zároveň členem OSN.

Data přílohy č. 2 jsou sice vázány k roku 2011, ale od tohoto data se členská základna OSN nezměnila, Posledním členským státem se stal Jižní Súdán 14. července roku 2011. Tyto data tedy plně korespondují s obdobím za duben 2014. Pro Evropskou unii je tak velmi podstatná spolupráce s touto mezinárodní organizací, protože všechny její členské státy jsou zároveň členy Organizace spojených národů [37,56].

3.1.3 Vztah Organizace spojených národů a Evropské unie

Vztah mezi Organizací spojených národů a Evropskou unií má velmi dlouhou historii a je zde několik úrovní vztahů. Členy OSN se mohou stát jen státy, tudíž nemůže být Evropská unie zastoupena přímo, ale jen prostřednictvím jejích států. Z toho důvodu na půdě OSN mluví vždy jménem Evropské unie jen jeden stát a to ten, který má zrovna v té době

předsednictví v Radě¹⁷. Pro zajištění kontinuity působí při OSN kancelář Evropské unie, která je součástí sekretariátu Rady. V Radě bezpečnosti¹⁸ (nejdůležitější orgán v architektuře OSN) reprezentuje unii vždy jen zástupce z členských států EU. Vzhledem k tomu, že jsou ale Francie a Británie stálými členy Rady bezpečnosti OSN s právem veta, je zde EU zastoupena stále.

V roce 1974 získalo Evropské společenství status pozorovatele při OSN. V té době figurující kancelář Evropské komise v New Yorku se změnila v delegaci při OSN, která reprezentuje postoje Evropské komise. Zástupci Evropské komise zasedají jako pozorovatelé v celé řadě mezinárodních organizací a agentur při OSN (Světová zdravotnická organizace, Kancelář vysokého komisaře pro lidská práva, Mezinárodní organizace pro atomovou energii).

Význam Evropské unie v této struktuře ovšem rapidně sílí. Jedním z důkazů je i to, že organizace OSN pro výživu a zemědělství jako první přijala v roce 1991 Evropskou komisi jako rovnoprávného člena s rovným hlasovacím právem. V roce 2001 pak Evropská unie hostila summit OSN (Konference nejméně rozvinutých zemí) jako první nestátní entita. Evropská komise je zástupce členských států vždy v případech, kdy na ni byla převedena zodpovědnost za danou otázku. Od roku 2011 pak mohou unijní ministři zahraničí a stejně tak i prezident vystupovat ve jménu všech členských států Evropské unie na půdě OSN a taktéž zde podávat námítky, předkládat dodatky k rezolucím a deklaracím nebo se účastnit procedurálního hlasování.

Organizace spojených národů je velmi důležitá pro Evropskou unii, protože představuje základní kámen evropského vidění světového pořádku. Evropská unie založila své vize na této organizaci v určitých oblastech. V rámci OSN se tak Evropská unie snaží prosazovat řadu klíčových témat jako například boj proti globálnímu oteplování a další témata. Taktéž Evropská unie je velmi podstatná pro Organizaci spojených národů. Je to hlavně z důvodu financování rozpočtu OSN. Příspěvky členských států Evropské unie pokrývají téměř dvě pětiny rozpočtu OSN (35 % v roce 2011) a taktéž je Evropská unie se

---

¹⁷ Rada Evropské unie (neoficiálně Rada EU) je vrcholným orgánem Evropské unie, kde se setkávají ministři členských států EU a přijímají právní předpisy a koordinují chod jednotlivých politik. V předsednictví Rady se členské země střídají po šesti měsících.

¹⁸ Rada bezpečnosti je orgán Organizace spojených národů odpovědný za zajištění světového míru, mezinárodní bezpečnosti a řešení konfliktů. Usnesení dalších orgánů OSN jsou pro členské státy pouze doporučující, ale rezoluce Rady bezpečnosti jsou závazné a Rada je může vynucovat i silou.

svými členskými státy největším světovým poskytovatelem rozvojové pomoci (37 % v 2011), což je pro OSN jedno ze stěžejních témat. Evropská unie ale zatím nebyla pokaždé jednotná ve všech postojích států OSN.

Multilateralismus

Evropská unie byla založena na základě multilaterální smlouvy a stále je multilaterální organizace alespoň do určité míry. Je tedy zřejmé, že multilateralismus¹⁹ a zejména „účinný multilateralismus“ je pro Evropany klíčovým prvkem, od kterého se odvíjí celé jejich uvažování o mezinárodních vztazích a mezinárodní bezpečnosti. OSN je potom považována za esenci multilateralismu, protože jejími členy je 193 států světa.

Evropská bezpečnostní strategie „Bezpečná Evropa v lepším světě“ schválená Evropskou radou v prosinci 2003 jasně vymezuje základním rámcem mezinárodních vztahů Chartu OSN. Rada bezpečnosti OSN má primární zodpovědnost za udržení mezinárodního míru a bezpečnosti. Posílení OSN a její vybavení, aby plnila své povinnosti a jednala účinně, je evropskou prioritou. Díky své historické zkušenosti si Evropská unie představuje svět složený z regionálních organizací, jež zajišťují stabilitu a bezpečnost ve své oblasti, pod nejvyšší autoritou Organizace spojených národů.

Kdyby bylo porušeno mezinárodní právo a Rada bezpečnosti rozhodne o způsobu řešení, jsou Evropané připraveni přijmout takové kroky, které podporují a asistují OSN při řešení krátkodobých krizí a státům, které prošly konfliktem. V praxi se může projevit tato pomoc například při podpoře mise OSN v nestabilní zemi (vojenská operace EU v Kongu v roce 2006) nebo převzetím úkolů jednotek OSN (policejní mise v Bosně a Hercegovině od roku 2003).

Rozvojová pomoc

OSN se drží osmi cílů, jichž chce dosáhnout do roku 2015 a které stanovila na Summitu tisíciletí v roce 2000. Tyto Rozvojové cíle tisíciletí tvoří páteř současné rozvojové politiky OSN a zahrnují široké spektrum témat od odstranění extrémní chudoby a hladovění až po boj s HIV/AIDS nebo malárií.

---

¹⁹ Multilateralismus představuje nejširší a potenciálně nejefektivnější způsob odbourávání překážek mezinárodního obchodu. Počet účastníků mnohostranných jednání je ale zároveň slabinou, jelikož při velké heterogenitě členských států zpravidla multilaterální liberalizace postupuje pomalým tempem, zejména v citlivých otázkách [44].

Taktéž Evropská komise zahrnuje rozvojovou pomoc mezi hlavní zahraničně-politické aktivity, jíž je věnováno portfolio zvláštního komisaře. Evropská unie si stanovuje vlastní priority v této oblasti při rozdělování pomoci, ale stále větší roli hraje využívání existujících mezinárodních systémů (např. Rámec pro rozvojovou pomoc OSN). EU je tradičně velmi aktivní na rozvojových konferencích OSN (např. summit v Johannesburgu v roce 2002), kde prosadila návrhy týkající se čisté vody a energie.

Boj proti změně klimatu

Evropská unie patří celosvětově k hlavním propagátorům boje proti změně klimatu. Hlavní část tohoto úsilí se odehrává přímo na konferencích OSN. V roce 1997 byl podepsán protokol k Rámcové úmluvě OSN o změně klimatu tzv. Kjótský protokol, který představuje jeden z hlavních mezinárodních právních nástrojů boje proti změně klimatu. Prostřednictvím tohoto protokolu se hospodářsky rozvinuté země zavázaly ke snížení svých emisí některých skleníkových plynů, které jsou příčinou globálního oteplování. V období let 2008 – 2012 se celkové emise rozvinutých zemí měly v porovnání s úrovněmi v roce 1990 snížit nejméně o 5 %. Evropská unie v souvislosti s tímto protokolem vydala rozhodnutí Rady 2002/358/ES ze dne 25. dubna 2002 o schválení Kjótského protokolu k Rámcové úmluvě OSN o změně klimatu jménem společenství a o společném plnění závazků z něj vyplývajících. V průběhu let byly vydány ještě další dva akty ze strany Evropské unie:

- Rozhodnutí Komise 2006/944/ES ze dne 14. prosince 2006, kterým se stanovují příslušné úrovně emisí přidělené Společenství a každému jeho členskému státu v rámci Kjótského protokolu dle rozhodnutí Rady 2002/358/ES
- Rozhodnutí Komise 2010/778/EU ze dne 15. prosince 2010 [57].

Evropská unie je jeho hlavním aktérem a hlavně díky EU se podařilo shromáždit dostatečný počet ratifikací, aby protokol vstoupil v platnost. Evropská unie ratifikovala Kjótský protokol dne 31. května 2002. Protokol vstoupil v platnost dne 16. února 2005, poté, co jej ratifikovalo Rusko²⁰. Některé z hospodářsky rozvinutých zemí, např. Spojené státy

---

²⁰ Poté, co USA definitivně odmítly ratifikovat Kjótský protokol jako největší znečišťovatel ovzduší, muselo se soustředit na další světovou velmoc – Rusko, aby byla naplněna jedna ze dvou podmínek a to ratifikace tolika států, jejichž emise v roce 1990 činily alespoň 55 %. Druhá podmínka, ratifikace protokolu alespoň 55 státy, byla naplněna bez větších problémů, jelikož Kjótský protokol podporovala řada ostrovních či přímořských států. Proto bylo klíčové vyjednávání s obrovským producentem emisí – Ruskem. To ratifikaci několikrát odmítlo, ale

americké a Austrálie, ratifikaci protokolu odmítly. I při vyjednávání dalších dohod navazující na Kjótský protokol je Evropská unie aktivní [46, 57].

V roce 2007 pak smluvní strany Rámcové úmluvy OSN přijaly na 13. konferenci o změně klimatu na Bali tzv. cestovní mapu, podle níž měla světová jednání vyvrcholit na summitu v Kodani v prosinci 2009, kde měla být přijata nová dohoda o nastavení režimu a redukčních závazků po vypršení prvního kontrolního období Kjótského protokolu v roce 2012. Tato konference nepřinesla očekávaný výsledek v podobě dohody s USA a dalšími významnými producenty skleníkových plynů (Ruskem, Brazílií, Čínou, Indií) o jejich zapojení do mezinárodního systému ochrany klimatu, ani komplexní dohodu s rozvojovými zeměmi. Kodaňská jednání tak ztroskotala zejména vzhledem k ekonomické krizi a postoji Spojených států amerických [58].

Původní období 2008 – 2012 vypršelo, a proto se dne 8. prosince 2012 v katarském Dauhá přijala novela Kjótského protokolu. Tato novela stanovuje závazky od 1. ledna 2013 až do 31. prosince 2020, kdy je revidován seznam skleníkových plynů [59]. Ovšem počet zúčastňujících stran je podstatně menší.

Evropská unie je politickým a technologickým lídrem v oblasti snižování emisí. Kritici ale poukazují na fakt, že členské státy těmito opatřeními snižují svoji konkurenceschopnost a dokládají to například faktem, že mnoho společností v posledních letech přesunulo svoji výrobu do zemí, které mají výrazně méně přísné ekologické normy. Debatu o smyslu pokračování Kjótského protokolu posílilo rovněž rozhodnutí Kanady, která od dohody v prosinci roku 2011 odstoupila [58].

3.2.G8 a vztahy s Evropskou unií

G8 (Skupina osmi, Group of Eight) je sdružení nejvyspělejších států světa. Toto shromáždění světových vůdců, kteří se každoročně scházejí k projednání globálních problémů má 8 členů. Uskupení G8 se skládá z hlav států z Kanady, Francie, Německa, Itálie, Japonska, Ruské federace, Velké Británie a Spojených států amerických. Je zde na všech zasedáních zastoupena i Evropská unie, jelikož se začlenila do této struktury již v osmdesátých letech 20.

---

nakonec se nechalo přesvědčit, a to výměnou za slib Evropské unie, že podpoří vstup Ruska do Světové obchodní organizace (WTO).

století, ale nebyla zahrnuta do názvu skupiny. Zasedání se účastní prezident Evropské komise a hlava státu země, která má v současné době předsednictví Evropské unie.

G8 byla vytvořena v roce 1975 v období po rozsáhlých ropných krizích a hospodářské recesi francouzským prezidentem Valérym Giscardem d'Estaingem²¹. Původně tato skupina obsahovala finanční úředníky z Francie, Německa, Itálie, Japonska, Velké Británie a Spojených států amerických. V roce 1976 se do této skupiny přidala i Kanada a vytvořila tak pojmenování skupiny G7²². V roce 1998 vstoupilo do této sestavy i Rusko, což má za následek název G8.

Skupina G8 je ale pouze neformální klub, který nemá žádnou formální strukturu, a proto nelze ani zhodnotit moc jednotlivých členských států uvnitř této skupiny, ale spíše celkovou sílu vůči ostatním skupinám. G8 záměrně postrádá správní strukturu jako jiné organizace. Nemá stálý sekretariát ani kanceláře pro své členy. Rotuje zde jen předsednictví skupiny, které se mění každoročně a to v pořadí: Francie, Spojené státy americké, Velká Británie, Rusko, Německo, Japonsko, Itálie a Kanada. Každá země, která vede předsednictví je zodpovědná za plánování a následné pořádání série schůzek na ministerské úrovni, jež předcházejí summitům v polovině roků za účasti předsedů vlád [61,62]. Předseda Evropské komise se účastní jako rovný člen na všech těchto vrcholných akcích.

Skupina G8 funguje po celý rok, i když nejznámější jsou její roční summity, kde se řeší důležitá aktuální témata jako jsou hospodářství či změna klimatu. G8 vytváří globální politiku. Stanoviska G8 nejsou závazná pro ostatní státy, ty se mohou rozhodnout, zda je chtějí poslouchat, či nikoliv [38].

Zatím poslední 39. summit Skupiny osmi (G8) se odehrál 17. až 18. června 2013 v Lough Erne v Severním Irsku, v rámci britského předsednictví. Evropská unie zde byla zastoupena předsedou Evropské komise José Manuelem Barrosem a předsedou Evropské rady Hermanem Van Rompuyem. Oficiálním tématem summitu byl boj proti daňovým únikům a transparentnost. Spojené státy americké spolu s Evropskou unií se zde dohodly zahájit jednání

---

²¹ Valéry Giscard d'Estaing (*1926) je francouzský politik a byl dvacátým prezidentem francouzské republiky od 27. května 1974 do 21. května 1981.

²² G7 Skupina sedmi (Group of seven) se skládá z hlav států z Kanady, Francie, Německa, Itálie, Japonska, Velké Británie a Spojených států amerických. Toto pojmenování patří původnímu složení G8 do vstoupení Ruska v roce 1998. Tento termín je znovu používán ve smyslu původních členů bez Ruské federace, jelikož je z této skupiny vyčleněna od roku 2014.

směřující k dohodě o širším obchodu²³. Diskuze ovšem směřovala i k syrské občanské válce²⁴, světové bezpečnosti a změně klimatu.

Po 39. summitu G8 vydali oba představitelé Evropské unie společné prohlášení o výsledcích summitu a poznamenali, že ambicím Evropské unie bylo na tomto summitu dosaženo [43]. EU jako plnohodnotný člen Skupiny osmi se zúčastnil diskuse o všech projednávaných tématech.

Další jubilejní 40. summit Skupiny osmi se měl odehrát v letošním roce 4. až 5. června 2014 v ruském Soči. Ovšem v současné politicky napjaté situaci byl tento summit zrušen a to z důvodu ruské anexe²⁵ Krymu²⁶, která se uskutečnila v březnu 2014. Britská vláda navrhla díky této události provedení summitu velké osmičky, jenž se měl původně konat v ruském Soči, v Londýně [41]. První návrhy byly takové, že se summit může konat ve formátu G7, tedy bez účasti posledního člena Ruska. Tento návrh se taktéž setkal s pochopením ostatních členů G7, jelikož vesměs všechny země se proti tomuto ruskému porušení mezinárodního práva staví negativně. Ovšem současný stav je takový, že Ruská federace byla vyřazena ze Skupiny osmi poté, co anektovala ukrajinský Krym. Členové uskupení již dali najevo, že se nezúčastní plánovaného summitu G8 v ruském Soči a místo toho proběhne setkání v Bruselu a to již bez Ruska [52,53]. Summit se tedy neuskuteční ani v Soči ani v Londýně, ale je naplánován do Bruselu na 5. – 6. června 2014 a to bez Ruska.

V tabulce č. 3.1 je znázorněn seznam míst, kde se v posledních 10 letech odehrávaly výroční summity Skupiny osmi. Umístění těchto summitů odpovídá rotaci členských států tohoto uskupení. První summit se odehrál v roce 1975 ve Francii a od té doby se každoročně konaly výroční summity, které rotují v členských základnách. V 90. letech se do tohoto

---

²³ Transatlantická dohoda o obchodu a investicích (TTIP) je dohoda mezi USA a EU, která si klade za cíl plně liberalizovat vzájemný obchod a investice. Vyjednávání o této dohodě byla zahájena v červenci 2013 tedy po summitu G8 v Lough Erne v Severním Irsku, kde již padly určité návrhy týkající se této dohody.

²⁴ Syrská občanská válka je probíhající vnitřní ozbrojený politický konflikt v Sýrii. Konflikt začal 15. března 2011 poklidnými demonstracemi a rozvinul se do celostátního povstání. V roce 2012 přerost do občanské války.

²⁵ Počátkem roku 2014 se prohloubila krize na Ukrajině a vedlo to k odstavení ukrajinského prezidenta Viktora Janukovyče, několika ozbrojeným konfliktům a silicím separatistickým tendencím na Krymu, kde nakonec uspořádali referendum o připojení k Rusku. Toto referendum bylo z 97 % úspěšné a krymští představitelé tak odjeli požádat Moskvu o připojení. Již o den později horní komora ruského parlamentu 21. března s podpisem Vladimíra Putina schválila připojení Krymu k Rusku [42].

²⁶ Krymský poloostrov (Krym), je poloostrov na severu Černého moře, který je od 21. března 2014 sporným územím, které si nárokuje Rusko, jež má nad poloostrovem v současné době vojenskou i politickou kontrolu, i Ukrajina, které je Krym součástí již od roku 1954.

uskupení začlenilo Rusko jako poslední člen završující Skupinu osmi. Tento člen byl ovšem v březnu 2014 ze skupiny vyloučen díky tomu, že porušil mezinárodní právo a anektoval ukrajinský Krym. Z toho důvodu byl zrušen i výroční summit v Soči, který je přesunut do Bruselu.

Tabulka č. 3.1: **Výroční summity G8**

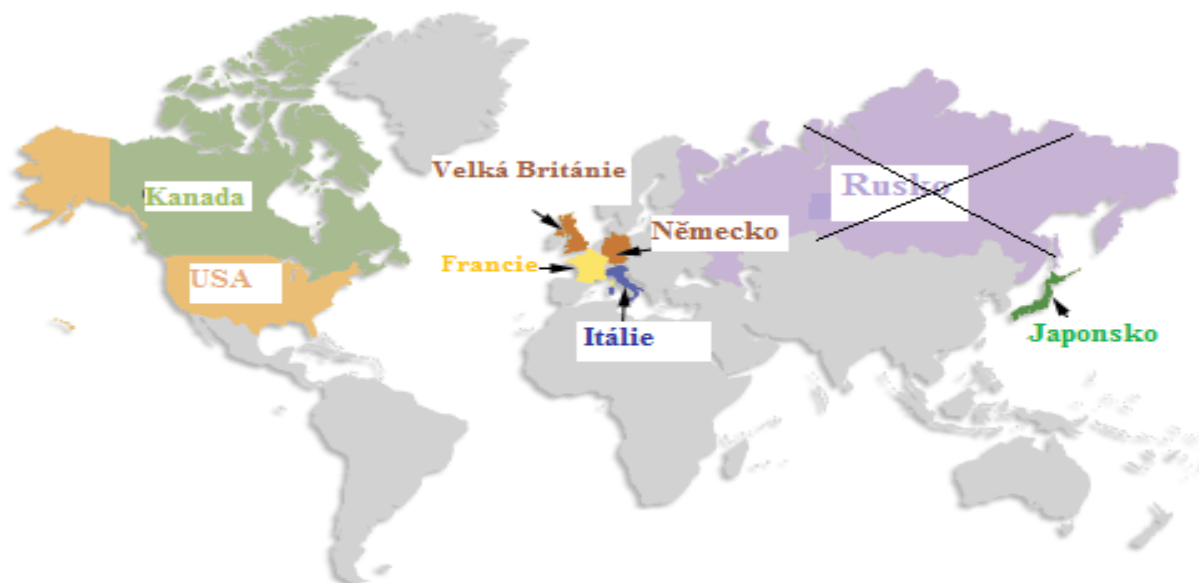
Rok	Pořádající země	Předseda	Dějiště
2000	Japonsko	Joširo Mori	Okinawa
2001	Itálie	Silvio Berlusconi	Janov
2002	Kanada	Jean Chrétien	Kanaskis, Alberta
2003	Francie	Jacques Chirac	Évian-les-Bains
2004	Spojené státy americké	George W. Bush	Sea Island, Georgia
2005	Velká Británie	Tony Blair	Gleneagles Muirton, Skotsko
2006	Rusko	Vladimir Putin	Strelina, Petrohrad
2007	Německo	Angela Merkelová	Heiligendamm, Mecklenburg
2008	Japonsko	Jasuo Fukuda	Toyako, Hokkaido
2009	Itálie	Silvio Berlusconi	L'Aquila
2010	Kanada	Stephen Harper	Huntsville, Ontario
2011	Francie	Nicolas Sarkozy	Deauville,
2012	Spojené státy americké	Barack Obama	Huntsville, Camp David
2013	Velká Británie	David Cameron	Lough Erne, County Fermanagh
2014	Rusko -> Brusel	Vladimir Putin	Soči

Zdroj: [50], vlastní úprava

Celková budoucnost Skupiny G8 je ale velmi sporná. Vyslovuje se několik názorů na to, že toto uskupení nemá již takovou politickou sílu jako kdysi a že pokud nezačne

spolupracovat s nově vytvořenou skupinou G5²⁷, tak bude její role ve světové politice velmi ohrožená [51]. To zcela jistě z důvodu, že Skupina pěti má silící moc na světovém poli a mělo by se s ní minimálně spolupracovat. Skupina osmi začlenění této struktury do svého uskupení odmítla, ale ke spolupráci s touto skupinou se taktéž nemá. Velmi problematické je ovšem postavení Ruska ve světové politice pro toto uskupení. Rusko se snaží uchopit moc do svých rukou a nelze jej již brát jako zcela loajálního a spolupracujícího člena. Tento člen byl sice z uskupení vyloučen, ale členství mu bylo pozastaveno do té doby, než začne respektovat lidská práva a mezinárodní právo. Rusko se k této situaci zatím nepostavilo se snahou, naopak ještě komplikuje import plynu do Evropy díky sporům s Ukrajinou, a proto nelze v blízké době předpokládat jeho návrat do tohoto uskupení. Proto bude osud Skupiny osmi záviset na silnější spolupráci uvnitř uskupení samotného, ale také na spolupráci s ostatními subjekty světové scény. V současné situaci je ale skupina považována pouze za Skupinu sedmi bez účasti Ruska. Tato situace je vyobrazena na obrázku č. 3.1, která znázorňuje mapu členů G8, kde je Rusko symbolicky přeškrtnuto.

Obrázek č. 3.1: **Mapa členů G8**

Zdroj: [60], vlastní úprava

3.3.MMF a vztahy s Evropskou unií

²⁷ Skupina pěti (Group of Five) tvoří od roku 2005 rychle se rozvíjející státy světa – Brazílie, Čína, Indie, Mexiko, Jižní Afrika.

Hlavním důvodem vzniku Mezinárodního měnového fondu (MMF) byla potřeba úzké mezinárodní spolupráce v měnové oblasti. Tato potřeba vznikla již po první světové válce. V té době byla snaha ustanovit stabilní fungování měnových kurzů, jehož základem bude zlato. Tato snaha byla ovšem zmařena světovou hospodářskou krizí 1929 – 1934, v jejímž důsledku se problémy mezinárodního finančního a platebního systému jenom prohloubily. Díky krizi prudce narostla nezaměstnanost a poklesla produkce. Vše se promítlo i do finanční oblasti a to tím, že vzrostla nedůvěra v papírové peníze a vzrostla poptávka po zlatě. Začaly se tedy hromadit zásoby zlata a měny, za které mohlo být zlato směněno. Řada zemí díky tomu byla nucena opustit systém volné směnitelnosti svých měn za zlato na základě fixního kurzu. Jako první tak učinila Velká Británie v roce 1931, následně tak učinily Spojené státy americké a nakonec taktéž Francie v roce 1936. Mezi zeměmi tak došlo k nestabilní vazbě dlouhodobých směnných kurzů a to vedlo až k celkovému poklesu hodnoty celkového mezinárodního obchodu až o – 63 %.

Neexistovala žádná mezinárodní instituce, která by mohla nalézt řešení na tyto potíže. Proto byl později vytvořen Mezinárodní měnový fond, jež byl výsledkem snahy vytvořit nový stabilnější mezinárodní ekonomický systém. O založení MMF spolu s Mezinárodní bankou pro obnovu a rozvoj bylo rozhodnuto v červenci 1944 na konferenci Spojených národů v Breton Woods za účasti 44 zemí. Oficiálně MMF vznikl dne 27. prosince 1945, když 29 zemí podepsalo Články Dohody o MMF (The Articles of Agreement of the International Monetary Fund). Účast zahájil MMF dne 1. března 1947 jakožto mezivládní organizace, která plní úkoly v ekonomické oblasti. MMF byl přidružen k OSN jako organizace pro zvláštní úkoly.

Mezinárodní měnový fond má několik hlavních cílů.

- Podporovat mezinárodní měnovou spolupráci stálou institucí, která zabezpečí mechanismus konzultací a spolupráce v mezinárodních měnových otázkách,
- usnadňovat rozmach a vyrovnaný růst mezinárodního obchodu a přispívat tak k podpoře a udržování vysokého stupně zaměstnanosti a reálného důchodu i k rozvoji výrobních zdrojů všech členů jako prvořadých cílů hospodářské politiky,
- podporovat kursovou stabilitu, udržovat řádná devizová ujednání mezi členy a čelit konkurenčnímu znehodnocování měny,

- napomáhat při ustanovení mnohostranné soustavy plateb pro běžné transakce mezi členy a při odstraňování devizových omezení, která brání rozvoji světového obchodu,
- dodávat členům důvěru tím, že jim budou za přiměřených jistot dočasně přístupné všeobecné zdroje Fondu, a poskytovat jim tak možnost napravit poruchy ve vyrovnanosti jejich platebních bilancí, aniž by se Fond uchyloval k opatřením škodlivým národní či mezinárodní prosperitě,
- v souladu s tím, co bylo uvedeno, zkracovat trvání a zmírňovat stupeň nerovnováhy v mezinárodních platebních bilancích členů [35].

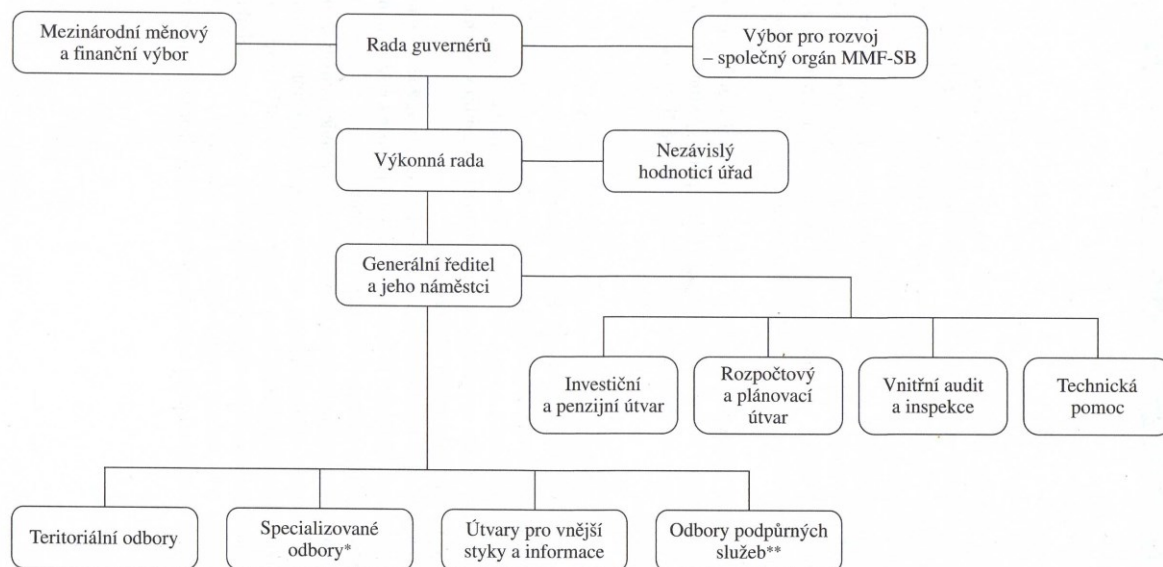
3.3.1 Organizační struktura Mezinárodního měnového fondu

Organizační struktura Mezinárodního měnového fondu je navržena tak, aby odpovídala systému corporate governance²⁸. Následující obrázek č. 3.2 ukazuje základní organizační vazby v Mezinárodním měnovém fondu. Nejvyšším rozhodovacím orgánem je tak Rada guvernérů.

Obrázek č. 3.2: **Organizační struktura Mezinárodního měnového fondu**

---

²⁸ Corporate governance je systém, kterým je společnost řádně vedena a kontrolována.

Zdroj: [35]

Rada guvernérů jakožto nejvyšší rozhodovací orgán Mezinárodního měnového fondu zastupuje každou ze 188 zemí. Tyto země zastupuje jeden guvernér a jeho alternát (člen delegace k případnému střídání ostatních členů). Obvykle jsou to ministři financí či guvernéři centrálních bank. Nemají pevně stanovenou dobu výkonu své funkce, ale zastupují zájmy své země až do doby, než je jmenován jejich nástupce v jejich domovské zemi. Rada guvernérů má velmi podstatnou roli v rozhodovacím procesu MMF i přes to, že většinu svých povinností převedla na Výkonnou radu. Stále má ale pravomoci přijímat či vylučovat členské země z této organizace, měnit kvóty, upravovat znění článků Dohody, vyjadřovat se k rozpočtu a účetní závěrce.

Rada guvernérů se setkává každoročně na podzim, ale mimořádné zasedání může být svoláno kdykoliv o to požádá nejméně 15 členských zemí nebo skupina zemí mající nejméně jednu čtvrtinu z celkové hlasovací síly. Jednání jsou platná jen tehdy, kdy se jich zúčastní guvernéři reprezentující nejméně dvě třetiny z celkové hlasovací síly. Od roku 1953 jsou vždy uskutečňována dvě po sobě jdoucí výroční zasedání ve Washingtonu a každé třetí v některé z členských zemí mimo USA. V případě potřeby hlasování o důležitých otázkách během roku, existují postupy, které to guvernéřům umožňují.

Výkonná rada vykonává veškerou činnost s výjimkou té, která je vymezena pro Radu guvernérů. Výkonná rada za předsednictví generálního ředitele se skládá z výkonných ředitelů, kteří zastupují akcionáře a kontrolují práci Mezinárodního měnového fondu.

Zasedání Výkonné rady probíhá nepřetržitě celý rok, což naznačuje intenzitu práce této organizace. Tento orgán hraje ústřední roli při formulování politiky MMF. Výkonná rada dohlíží nad mnohostranným a dvoustranným dohledem, nad fungováním MMF a prací managementu a je současně platformou pro prezentaci zájmů členských států.

Generální ředitel je vrcholný představitel MMF, který je současně předsedou Výkonné rady a hlavním ředitelem MMF. Jeho postavení je důležité v rámci prestiže a vlastní autority i přes to, že ve Výkonné radě nedisponuje hlasovací silou. V současné době je na tomto postu Christine Lagarde²⁹, která je mnohdy označována jako jedna z nejvlivnějších osob planety. Generální ředitel má i své tři náměstky³⁰, se kterými tvoří celkový řídicí tým.

Mezinárodní měnový a finanční výbor byl zřízen v roce 1974 jako dočasný politický poradní orgán, který měl dohlížet nad managementem MMF a celým mezinárodním měnovým systémem. V roce 1999 byl prozatímní výbor transformován na Mezinárodní měnový a finanční výbor. Cílem této transformace bylo posílit politické vedení MMF. Tento orgán se schází každého půl roku na jaře a na podzim souběžně s Výborem pro rozvoj. Skládá se z 24 členů, kteří jsou guvernéry v MMF (ministři financí nebo guvernéři centrálních bank). Jednání se zúčastňují i pozorovatelné ze Světové banky a dalších institucí.

Výbor pro rozvoj byl ustanoven v roce 1974 jako společný ministerský výbor k transferu reálných zdrojů do rozvojových zemí, který by měl dávat doporučení výkonným radám MMF a Světové banky v rozvojové agendě [35,54].

3.3.2 Hlasovací síla členských zemí

Klíčovou oblastí pro činnost a řízení MMF jsou členské kvóty a to z důvodu, že výše členské kvóty se promítá do hlasovací síly³¹, protože počet hlasů každé země je založen na velikosti kvóty. Výše této členské kvóty určuje, kolik může země čerpat finančních prostředků nebo kolik by činil její finanční příspěvek, kdyby byla vyzvána. Členské kvóty nejsou stanoveny na věčné časy. Každých pět let se provádí jejich revize, aby rozdělení kvót mezi členskými státy odpovídajícím způsobem odráželo vývoj ve světové ekonomice.

---

²⁹ Christine Lagarde (*1956) je francouzská politička a od 5. července 2011 generální ředitelka Mezinárodního měnového fondu. Před vstupem do MMF byla francouzská ministryně financí a právnička v uznávané právnické společnosti. Deník The Financial Times ji vyhlásil v roce 2009 nejlepším ministrem financí v celé Eurozóně.

³⁰ V roce 2014 jsou náměstky generálního ředitele David Lipton (zvláštní poradce výkonného ředitele), Naoyuki Shinohara (zástupce ředitele) a Min Zhu (zvláštní poradce generálního ředitele).

³¹ Celkový počet hlasů každého člena se rovná součtu svých základních hlasů a jeho kvót na základě hlasů.

V současné době probíhá reforma hlasovacích kvót od roku 2011, ale ta vstoupí v platnost až ji schválí potřebný počet států. Tato reforma by měla za následek významný posun v zastoupení rozvojových zemí v rozhodování MMF, jelikož je zaměřena na dynamicky rozvíjející se trh.

Každý členský stát přispívá do MMF jinou členskou kvótou. Tyto kvóty jsou základním zdrojem MMF. Jejich hodnota je vyjádřena ve zvláštních právech čerpání³². Výše členských kvót je odvozena od makroekonomických ukazatelů jako je HDP, oficiální devizové rezervy a platební bilance.

V příloze č. 3 je vyobrazena výše členských kvót států Evropské unie a jejich hlasovací síla v procentech vzhledem k celkovému základu. Tato výše je aktuální výše stanovená MMF a reflektuje ekonomickou sílu země. Ekonomicky nejsilnější země Evropské unie tak mají vyšší kvótu než země, které nejsou tak ekonomicky zdatné. Z této tabulky je zřejmé, že agregovaná kvóta pro Evropskou unii se pohybuje kolem 32 %. Tato tabulka značí hlasovací sílu jednotlivých členských zemí Evropské unie.

3.3.3 Mezinárodní měnový fond a Evropská unie

Evropské země mají své pevné místo v kolébce Mezinárodního měnového fondu již ve 40. letech 20. století. V té době měly evropské země ve společném vlastnictví asi 15,75 % akcií s hlasovacím právem a tato kvóta v průběhu let posilovala [49].

Západoevropské země se v 80. a 90. letech 20. století soustředily na rozvoj Evropské unie, zavedení eura a založení společné centrální banky. Proto v tomto období věnovaly menší pozornost globálním měnovým otázkám a ponechávaly tak iniciativu hlavně na straně USA. V současné době zájem EU o tyto otázky opět vzrostl.

V příloze č. 4 je zaznamenán vstup členských států EU do MMF. Pozoruhodné je to, že všechny státy Evropské unie se začlenily dříve do Mezinárodního měnového fondu a až později do Evropské unie. V tomto důsledku je možno vyhodnotit, že pro Evropskou unii je Mezinárodní měnový fond velmi důležitý. Kromě Německa, které do Evropské unie i Mezinárodního měnového fondu vstoupilo v totožném roce a to 1952, všech dalších 27 členských států Evropské unie se stalo součástí této integrace až po vstupu do Mezinárodního měnového fondu.

---

³² Zvláštní práva čerpání (Special Drawing Rights, SDR) jsou jednotnou měnou užívanou v rámci MMF. Tuto měnu poté MMF přiděluje svým členům na základě výše jejich členských kvót.

Evropská unie má v současné době podíl v MMF na agregované kvótě přes 32 %, její schopnost prosazovat své cíle tomu zdaleka neodpovídá. Je to způsobeno nejen rozdílnými národními zájmy, ale taktéž právním rámcem, který společné zastupování EU upravuje následovně.

- EU může jednat za členské země tam, kde byly pravomoci přesunuty výlučně na Společenství,
- částečnou pravomoc k jednání má v oblastech sdílených kompetencí, to znamená, že za členské země vystupují orgány EU, ale ty prezentují stanoviska po dohodě s národními vládami,
- tam, kde nemá EU delegované kompetence, je její vnější vystupování založeno na neformální koordinaci.

Nynější podoba evropské legislativy dává poměrně velmi malý prostor pro jednotné evropské zastoupení v oblasti sdílených či národních pravomocí. V rámci MMF koordinuje svoje pozice formálně na společných jednáních EURIMF³³ [36], kterého se zúčastňují výkonní ředitelé³⁴ Evropské unie. Hledají se i další cesty spolupráce, ale v současné době nejsou reálné a nastanou až bude prohloubena integrace na úroveň politické integrace.

Součástí Výkonné rady, která je platformou pro prezentaci zájmů členských zemí je taktéž Evropská unie. Evropská unie má v současné době ve Výkonné radě 6 výkonných ředitelů³⁵ a 8 alternátů výkonných ředitelů. Jejich hlasovací síla se pohybuje okolo 32 %.

Protože řada zemí hájí své národní zájmy, EU nevystupuje vždy jednotně. Významní členové EU koordinují své pozice v rámci G-7, a tak 32 % hlasovací síly zatím efektivně neodpovídá této velikosti. Není reálné, že by zůstala zachována výše členské kvóty EU cca 32 % pro jednu konstituenci³⁶, což je téměř dvojnásobek výše kvóty USA, a zřejmě by došlo k určité redukci tak, aby se tyto dvě kvóty přiblížily [35].

---

³³ EURIMF (EU Representatives in the International Monetary Fund) – provádí koordinační mechanismus mezi Evropskou unií a Mezinárodním měnovým fondem. Reprezentuje Evropskou unií na setkáních MMF.

³⁴ Výkonní ředitelé jsou součástí Výkonné rady MMF a jsou jmenováni podle hlasovací síly jednotlivých států. Každá členská země má tak svého výkonného ředitele, který reprezentuje svou členskou zemi nebo skupinu zemí, které ho jmenují či ho volí.

³⁵ Počet se mění v závislosti na rotaci výkonných ředitelů v jednotlivých smíšených konstitucích.

³⁶ Hlasovací práva určitého počtu států.

Je ještě druhá možnost a to taková, že by EU byla považována za plnoprávného člena, pro kterého by bylo potřeba stanovit jednotnou kvótu. V tomto případě by kalkulace nové kvóty byla založena na údajích EU jako celku, s největší pravděpodobností s vyloučením vnitřního obchodu. Výsledkem by byla výrazně nižší členská kvóta. Mezi těmito dvěma možnostmi pochopitelně existuje několik dalších možných scénářů. Ve všech hraje velmi důležitou roli politická úvaha.

Nelze tedy očekávat, že by se tato problematika vyřešila v Mezinárodním měnovém fondu již v brzké době. Mezinárodní měnový fond je ovšem založen na individuálním členství, a ne na členství politických či ekonomických seskupení. Proto omezovat účast členských zemí na správu a řízení není v souladu s Dohodou. Kdyby mělo k tomuto procesu jednotného zastoupení Evropské unie dojít, jednalo by se o postupný proces, který bude muset na straně evropských zemí nutně vycházet z procesu prohlubující se integrace evropských zemí, zejména v oblasti zahraničněpolitické.

3.4.WB a vztahy s Evropskou unií

Skupina světové banky se skládá z pěti organizací.

- Mezinárodní banka pro obnovu a rozvoj³⁷ (IBRD), která půjčuje vládám se středními příjmy a bonitním zemím s nízkými příjmy.
- Mezinárodní asociace pro rozvoj (IDA), která poskytuje bezúročné půjčky, což jsou tzv. úvěry a granty vládám nejchudších zemí světa.
- Mezinárodní finanční korporace (IFC), která je největší institucí zaměřenou výhradně na soukromý sektor. Pomáhá rozvojovým zemím dosáhnout udržitelnému růstu prostřednictvím financování investic, mobilizaci kapitálu na mezinárodních finančních trzích a poskytování poradenských služeb pro podniky a vlády.
- Multilaterální agentura pro investiční záruky (MIGA), která byla vytvořena v roce 1988 na podporu přímých zahraničních investic do rozvojových zemí na podporu hospodářského růstu, snížení chudoby a zlepšení životní situace lidí z těchto států. MIGA splňuje tento mandát tím, že nabízí pojištění politických rizik (záruky) pro investory a věřitele.
- Mezinárodní středisko pro řešení sporů z investic (ICSID), které zajišťuje mezinárodní zázemí pro smírčí a rozhodčí řízení investičních sporů [39].

Skupina Světové banky stanovila dva cíle na celém světě a to dosáhnout do roku 2030.

- Konec extrémní chudoby tím, že klesne podíl lidí žijících za méně než 1,25 dolaru na den, ne více než 3 %,
- podpora sdílené prosperity tím, že se podpoří růst dolní 40 % příjmové hranice pro každou zemi.

Světová banka je důležitým zdrojem finanční a technické pomoci rozvojovým zemím po celém světě. Není to jen běžné uskupení několika bank, ale je to několik bank, které bojuje za snížení chudoby a rozvoje ekonomik po celém světě. Tato skupina byla založena v roce 1944 v Bretton-Woods na mezinárodní konferenci a její sídlo je ve Washingtonu, kde zahájila svoji činnost 25. června 1946 [39].

---

³⁷ Mezinárodní banka pro obnovu a rozvoj (International Bank for Reconstruction and Development) je známá jako Světová banka (World Bank) [47].

Původní záměr Světové banky byl podílet se na financování poválečné obnovy ekonomik členských zemí. První úvěry této instituce byly použity skutečně na tyto účely v zemích západní Evropy (Francie, Nizozemí, Dánsko,...) ve výši 500 mil. USD. Po přijetí Marshallova plánu se těžiště činnosti banky přesunulo do oblasti financování strukturálních a rozvojových programů hlavně v nejméně rozvinutých zemích. Ještě v 50. a 60. letech ale banka poskytla několik rozsáhlých úvěrů některým hospodářsky vyspělým zemím (např. Japonsku 857 mil. USD, Španělsku, Řecku či Finsku). Na konci 70. let se ale oblast působnosti banky přesunula na země rozvojového světa. Ještě v 80. letech byl poskytnut úvěr západoevropské zemi, a to Portugalsku ve výši 640 mil. USD.

Od 70. let také banka poskytuje úvěry některým zemím střední a východní Evropy. Tyto úvěry se ale na celkové úvěrové aktivitě banky podílejí pouze asi 10 %. Zbývajících 90 % potom připadá na úvěry rozvojovým zemím [47].

Toto uskupení bank poskytuje půjčky s nízkým úrokem, bezúročné úvěry a granty do rozvojových zemí. Tyto banky také podporují širokou škálu investičních projektů v oblastech jako je vzdělání, zdravotnictví, veřejná správa, infrastruktura, rozvoj finančního a soukromého sektoru, zemědělství, péče o životní prostředí a mnoho dalších oblastí. Některé z projektů bývají spolufinancovány s národními vládami a dalšími mnohostrannými institucemi včetně komerčních bank, exportních úvěrových agentur a investorů ze soukromého sektoru [39].

3.4.1 Organizační struktura Světové banky

Rada guvernérů je správní orgán Skupiny světové banky, do níž si každá členská země volí svého guvernéra a jeho zástupce. Guvernér jmenovaný do struktury Skupiny světové banky je guvernérem ve všech organizacích tohoto uskupení. Guvernéry za členské státy jsou voleni většinou ministři financí či guvernéři centrálních bank jednotlivých členských států. Rada guvernérů se schází jednou ročně na Výročním zasedání společně s Radou guvernérů Mezinárodního měnového fondu. Tento orgán má za úkol přijímat strategická rozhodnutí a cíle a taktéž schvalování zásadních dokumentů. Každodenní chod banky je delegován na 25 výkonných ředitelů, kteří zodpovídají za každodenní chod banky.

Rada výkonných ředitelů plní funkci managementu banky. Odpovídá za každodenní činnost banky a rozhoduje o poskytování půjček, způsobu a rozsahu mobilizace prostředků na světových finančních trzích. Předsedou Rady výkonných ředitelů je prezident Světové banky.

Je voleno vždy devatenáct výkonných ředitelů na období dvou let. Celkem je zde ale 25 výkonných ředitelů, z nichž 5 je do funkce jmenovaných³⁸ a 20 je volených.

Nejvyšším představitelem Skupiny světové banky je **prezident banky** volený na pětileté období. Dle nepsaného pravidla obsazuje tento post Američan, zatímco post generálního ředitele Mezinárodního měnového fondu je vyhrazen pro občana některého z evropských zemí [39]. Za chod banky zodpovídají taktéž **generální ředitelé**, kteří mají velkou rozhodovací pravomoc. Dohromady jsou odpovědní za celkové řízení banky, formování strategie banky a její vztah k jiným institucím.

Administrativní aparát Světové banky tvoří zhruba 6 000 zaměstnanců ze 115 zemí. Kromě ředitelství ve Washingtonu má banka zastoupení ve 37 zemích, z nichž nejvýznamnější jsou v Paříži, New Yorku, Ženevě a Tokiu [47].

3.4.2 Členství ve Světové bance

Členy Světové banky se mohou stát pouze členské země Mezinárodního měnového fondu. Naopak členství ve Světové bance neznamená automatické členství v ostatních institucích, ale o členství v každé z institucí Skupiny Světové banky je třeba zvlášť požádat. V současné době je počet členů³⁹ Skupiny Světové banky 188 zemí a prezidentem Skupiny Světové banky je Jim Yong Kim⁴⁰. Členské země jsou zároveň podílíky banky. Počet podílů, které jednotlivé členské země mají je odvozen od výše členské kvóty u Mezinárodního měnového fondu. Největšími podílíky jsou USA, Japonsko, Německo, Velká Británie a Francie [47].

V příloze č. 5 je znázorněno členství států Evropské unie ve Světové bance. Všechny státy EU jsou členy Světové banky. Důležitý je taktéž datum jejich vstupu do Světové banky a následně do Evropské unie. Stejně jako vstup do Mezinárodního měnového fondu, tak i do Světové banky vybrané státy uskutečnily jako první a následovalo jejich členství do Evropské unie. Kromě Německa, které do obou uskupení vstoupilo v roce 1952, tak u všech dalších států Evropské unie předcházela vstup do Světové banky.

---

³⁸ Zástupci z USA, Japonska, Německa, Francie a Velké Británie.

³⁹ Československo patřilo mezi zakládající členy jak Mezinárodního měnového fondu, tak i Světové banky. Členství České republiky bylo v obou institucích ukončeno k 31. 12. 1994 a ke znovuoobnovení došlo až v roce 1990.

⁴⁰ Jim Yong Kim (*1959) se stal 12. prezidentem Skupiny Světové banky dne 1. července 2012, kdy ve svém křesle vystřídal Roberta Zoellicka.

3.4.3 Evropská unie a Světová banka

Evropská unie je pro Světovou banku největší dárce. Akcionáři Světové banky jsou pouze členské státy. Samotná Evropská unie není členem a nemá ani status pozorovatele. Pro Světovou banku jsou zdroje věnované od EU stále větší a od 90. let mají výrazně rostoucí trend. Tyto prostředky jsou použity na rozvoj chudých států a vymýcení chudoby v nich. Výše těchto finančních prostředků zasílaných Komisí Světové bance byla v roce 2005 asi 50 krát vyšší než balík peněz zaslaných v roce 2000. Evropská unie má taktéž kolem 33 % hlasovací síly ve výkonné radě banky. Na tomto podílu se podílejí členské státy EU, které mohou mobilizovat svoji sílu a tím posílit i moc [49].

Představitelé Evropské komise a Světové banky se každý rok na jaře schází k diskuzi nad hlavními tématy spolupráce. Evropská komise je primárně zastoupena Generálním ředitelstvím DG EuropeAid Development & Coordination (DEVCO)⁴¹. Světová banka má taktéž vlastní kancelář v Bruselu, která pořádá jednotlivé meetingy a připravuje strategické dokumenty.

Mezi podporované oblasti patří rozvíjející se a chudé země z různých částí světa. Například v Africe se každoročně konají schůzky Evropské komise, Světové banky a Africké rozvojové banky, jejichž prioritní témata jsou podpora rozpočtu zemí na kontinentě, řízení veřejných financí nebo také podpora infrastrukturních projektů. Nejvíce finančních prostředků plynoucích ze spolupráce Evropské unie a Světové banky bylo v letech 2008 – 2012 posláno do Afriky (42 %), východní Asie a Pacifiku (21 %) a jižní Asie (18 %). Nejčastěji se jednalo o zdravotnickou podporu, zajištění pitné vody či potravy a pomoc předluženým ekonomikám.

V prosinci roku 2012 pak hostila kancelář Světové banky v Bruselu diskuzi nad Zprávou o světovém rozvoji (World Development Report 2014). V této zprávě představitelé z řad mezivládních institucí, nevládních rozvojových organizací, představitelů Evropské unie a OSN debatovali nad řešením rizik spojených s potravinovou a finanční krizí, otázkou globálního oteplování a zvýšením frekvence přírodních katastrof.

Pro členské státy se jeví jako velice důležitá a potřebná činnost Světové banky v oblasti hodnocení podnikatelského prostředí. Za každý stát Světová banka vydává

---

⁴¹ DG EuropeAid Development & Coordination (DEVCO) je jedním z oddělení Evropské komise a působí pod vedením evropského komisaře pro rozvoj. Toto generální ředitelství formuluje rozvojové politiky Evropské unie.

souhrnnou zprávu s názvem Doing Business⁴², jejíž součástí je i stejnojmenný index sloužící především pro snadnou komparaci států v oblasti regulace a snadnosti podnikání. Tato zpráva slouží často také pro jednotlivé státy a jejich odvolání u Evropské komise při tvorbě nejrůznějších strategických dokumentů [67].

3.5.Další mezinárodní instituce a vztahy s Evropskou unií

V této podkapitole je popsána činnost Banky pro mezinárodní platby a její vztah s Evropskou unií. Tato mezinárodní instituce nemá takovou politickou sílu, ale je to spíše instituce s dlouhodobou tradicí. Evropská unie je od začátku provázána s touto institucí, proto je zde zmíněna jako příklad další mezinárodní instituce.

3.5.1 Banka pro mezinárodní platby

Banka pro mezinárodní platby (Bank for International Settlements – BIS) byla založena na základě Haagské dohody v roce 1930. Je tedy nejstarší doposud existující institucí. Oficiálním důvodem jejího založení byla potřeba vypořádat po technické stránce reparační platy Německa vítězným zemím.

Návrhy na vytvoření instituce koordinující činnost evropských centrálních bank se objevily již v roce 1890, ale na realizaci se muselo čekat dalších 40 let. Aktuálně se tato otázka začala řešit po první světové válce, kdy došlo k zhroucení kovových měnových systémů a byla velice naléhavě pocítována potřeba vytvoření finančního centra.

Založení této instituce nastalo až v souvislosti s placením reparací poraženým Německem o několik let později. Jelikož přerozdělování peněžních prostředků bylo velmi složité po technické stránce, byla vytvořena tato instituce. Banka tedy zahájila svoji činnost 17. května 1930. Během prvních dvou let po založení se k bance připojilo 19 centrálních bank evropských zemí. V současné době jsou členy Banky pro mezinárodní platby centrální banky téměř všech evropských zemí, pak také Kanada, USA, Japonsko, Austrálie a Jihoafrická republika⁴³. Japonský a americký kapitál postupně přešel do rukou evropských centrálních bank, takže tato banka se prakticky stala evropskou bankovní institucí. Sídlo banky je ve švýcarské Basileji a to díky švýcarské neutralitě, výhodné poloze a dlouhé bankovní tradici Švýcarska.

---

⁴² The Doing Business je studie zpracovaná podle Světové banky. Tato ročenka srovnává podmínky malého a středního podnikání ve 189 zemích celého světa.

⁴³ V současné době je členy 60 centrálních bank a Evropská centrální banka [48].

3.5.2 Organizační struktura Banky pro mezinárodní platby

Nejvyšším rozhodovacím orgánem banky je **valná hromada**, která je každoročně svolávána. Valná hromada má za úkol zejména schvalování výročních zpráv, závěrečných bilancí, dále také provádí přiděly do rezervního fondu a vyhláší výši dividend. Účast na valné hromadě a hlasovací právo přísluší pouze centrálním bankám, které upsaly své akcie. Valná hromada tedy obsahuje pouze členské centrální banky.

Řídícím orgánem Banky pro mezinárodní platby je **správní rada**, která se skládá:

- z úřadujících prezidentů centrálních bank Belgie, Francie, Itálie, Německa a Velké Británie,
- ze zástupců těchto zemí z oblasti financí, průmyslu nebo obchodu,
- z dalších nejvýše 9 osob z uchazečů zemí, které v době založení banky upsaly kapitál.

Správní rada se schází každý měsíc a všechna rozhodnutí přijímá prostou většinou hlasů. Volí předsedu a místopředsedu rady a rovněž prezidenta banky, a to nejvýše na tříleté funkční období [47].

Generální ředitel provádí politiku určenou představenstvem a je odpovědný radě za řízení banky. Generální ředitel banky je Jaime Curuana, kterému začal jeho pětiletý mandát dne 1. dubna 2009. V červnu 2013 bylo prodlouženo jeho funkční období do konce března 2017. Než se stal generálním ředitelem Banky pro mezinárodní platby, tak byl guvernérem španělské centrální banky [63].

3.5.3 Vztahy Banky pro mezinárodní platby s EU

Tato banka má dlouhou historii a provázanost s Evropskou unií. Již v 50. letech zajišťovala fungování platebního, úvěrového a kompenzačního mechanismu Evropské platební unie. Od roku 1959 byla platebním centrem Evropské měnové unie. V 70. letech pak banka spolupracovala na operacích, které byly zaměřeny na udržení stability měnových kursů měn členských zemí Evropských společenství, později Evropského měnového systému. Podílela se na vypracování návrhu statutu Evropského systému centrálních bank a Evropské centrální banky.

V polovině 90. let aktivně spolupracovala s Evropským měnovým institutem Evropskou komisí na realizaci druhé a přípravě třetí etapy vytváření hospodářské a měnové unie v rámci EU. Od konce roku 1986 vystupovala jako agent platebního systému ECU zavedeného na základě dohody mezi Bankovní asociací pro ECU a BIS, funkci zprostředkovatele plní i pro jeho nástupce, kterým je EURO-clearingový systém.

Banka pro mezinárodní platby se postupem času stala bankou hospodářsky vyspělých zemí, sloužící k podpoře měnové a finanční spolupráce evropských centrálních bank.

V současné době by měla plnit tyto funkce.

- Centrum mezinárodní měnové spolupráce zejména v oblasti centrálního bankovníctví a bankovního dohledu,
- banka centrálních banky,
- centrum ekonomického a měnového výzkumu [47].

3.6. Dílčí shrnutí

V této kapitole byly popsány konkrétní mezinárodní organizace a jejich vztahy k Evropské unii. Jako první byla zmíněna Organizace spojených národů a její vztah s Evropskou unií. Další byla popsána skupina G8, která má také specifický vztah k Evropské unii. Následně byl popsán Mezinárodní měnový fond a Světová banka a jejich vztahy s Evropskou unií. Na závěr této kapitoly byla představena Banka pro mezinárodní platby a její vztah s Evropskou unií.

V první podkapitole, kde je popsána Organizace spojených národů, jež vznikla po druhé světové válce za účasti 51 zemí a má jedinečný mezinárodní charakter a pravomoci. Je zde popsána její hlavní organizační struktura v jejímž čele stojí generální tajemník OSN Ban Ki-Moon. Dále je popsáno členství v této organizaci, které je přístupné pro všechny mírumilovné státy. Proto je zde Evropská unie zastoupena jako pozorovatel, což je objasněno i v další části, kde jsou popsány vztahy Evropské unie a Organizace spojených národů.

Druhá podkapitola se věnuje uskupení G8, které zahrnuje 8 nejvlivnějších států světa. Toto uskupení bylo utvořeno v 70. letech 20. století a v dalším desetiletí se do této struktury začlenila i Evropská unie, která není ale v názvu ani výčtu členů, ale je aktivní na všech

summitech. V tomto uskupení se odehrává v poslední době velký obrat, jelikož Rusko bylo vyloučeno za porušování mezinárodního práva. Budoucnost této organizace je tedy nejistá.

Třetí podkapitola je zaměřena na Mezinárodní měnový fond, který je nejprve stručně představen a poté je vysvětlena jeho základní organizační struktura, která je navržena tak, aby odpovídala systému corporate governance. Dále je objasněna hlasovací síla členské základny Mezinárodního měnového fondu a v závěru této podkapitoly je pak popsán vztah Evropské unie a Mezinárodního měnového fondu.

Skupina světové banky je v rámci čtvrté podkapitoly jako uskupení pěti organizací, které jsou zdrojem důležité finanční a technické pomoci rozvojovým zemím po celém světě. Taktéž je zde vysvětleno základní organizační členění. Další část se věnuje členství v MMF. Závěrečná část této podkapitoly má potom za úkol objasnit vztah Mezinárodního měnového fondu a Evropské unie.

Poslední podkapitola poskytuje informace o další mezinárodní instituci a jejím vztahu s Evropskou unií. Touto institucí je Banka pro mezinárodní platby. Nastíněno je základní organizační členění této vybrané mezinárodní organizace a taktéž vztah k Evropské unii.

4. Vyhodnocení vztahů mezi mezinárodními organizacemi a Evropskou unií

V této kapitole budou vyhodnoceny vztahy mezi Evropskou unií a vybranými mezinárodními organizacemi. Budou zhodnoceny vztahy mezi Evropskou unií a Organizací spojených národů, vztahy mezi Skupinou osmi a Evropskou unií, Mezinárodním měnovým fondem a Evropskou unií, Světovou bankou a Evropskou unií a vztahy mezi Bankou pro mezinárodní vztahy a Evropskou unií. V další části kapitoly budou poskytnuty určitá doporučení pro Evropskou unii vzhledem k jejímu postavení ve vybraných mezinárodních

organizacích. Poslední část této kapitoly je věnována vizi postavení Evropské unie na mezinárodní scéně do budoucna.

4.1.Vyhodnocení vztahů mezi Evropskou unií a konkrétními mezinárodními organizacemi

Vztahy mezi vybranými mezinárodními organizacemi a Evropskou unií jsou různorodé. Bylo vyhodnoceno postavení Evropské unie v několika vybraných organizacích a v každé struktuře má Evropská unie toto postavení jiné. V některých mezinárodních organizacích je brána jako plnohodnotný člen a v jiných jsou její hlasy brány kumulativně za všechny členské státy.

4.1.1 Organizace spojených národů a Evropská unie

Evropská unie je v této mezinárodní organizaci zastoupena jako pozorovatel, ale jednotlivé členské státy Evropské unie jsou členy Organizace spojených národů. Evropská unie má tak stálé zastoupení v této organizaci a snaží se účastnit všech diskutovaných otázek a problematik. Evropská unie ovšem v této organizaci roste na významu a je brána stále častěji jako plnohodnotný člen. Je to i z důvodu, že Evropská unie je největší poskytovatel rozvojové pomoci v této organizaci.

Celkově lze zhodnotit vztahy mezi Organizací spojených národů a Evropskou unií jako trvale sílící a upevňující. Určitě lze tyto vztahy zhodnotit kladně, i když samotná EU nemá takovou moc, ale tuto moc prosazuje prostřednictvím svých členských států. Organizace spojených národů si Evropské unie váží, jelikož v průběhu let se začlenila alespoň do některých součástí OSN jako plnohodnotný člen. Evropská unie taktéž uznává práci Organizace spojených národů, a proto jsou tyto celky v pozitivním partnerství.

Nejen vztahy, ale i hlasovací síla uvnitř OSN prostřednictvím členských států Evropské unie roste tak rychle, jak státy přistupovaly do Evropské unie. Jak je znázorněno v příloze č. 1 a v příloze č. 2, členské státy Evropské unie byly i zakládajícími členy Organizace spojených národů v roce 1946. Konkrétně deset států stálo u zrodu této organizace. V současné době jsou všechny státy Evropské unie zároveň členy Organizace spojených národů. Tudíž síla EU v OSN narostla díky členským státům Evropské unie.

4.1.2 Skupina osmi a Evropská unie

Evropská unie je v současné době globální hráč na světovém poli. Její moc patří do kruhu těch nejvlivnějších. Skupina osmi je sdružení 8 nejvyspělejších států světa a dalo by se i říct, že 8 nejvlivnějších států světa. Proto je podstatná účast Evropské unie pro toto uskupení i pro Evropskou unii je výhodné se podílet na společných summitech a rozhodovat o globálních problémech, aktuálních otázkách a tématech.

V současné době je Skupina osmi degradována na Skupinu sedmi, jelikož bylo za anexi Krymu vyloučeno Rusko z této struktury. Tento status by mohl být trvalý, pokud Rusko neučiní potřebné a požadované kroky k usmíření této situace, které jsou požadovány ostatními státy tohoto uskupení. Proto je velmi těžké hodnotit současnou situaci a vztahy mezi těmito organizacemi.

Evropská unie je ovšem nepostradatelný člen tohoto uskupení, jelikož do této struktury byla začleněna již v 80. letech 20. století a účastní se na všech zasedáních prostřednictvím hlavy státu země, která má v současné době předsednictví Evropské unie.

Toto uskupení řeší závazné otázky mezinárodní váhy, které jsou součástí aktuálního dění. Je proto důležitá kooperace všech členů. V aktuální situaci na úkor Ruska by se dalo hovořit o zesílení moci a postavení Evropské unie v této struktuře. To je patrné i na tom, že v období 4. až 5. června 2014 se měl odehrávat v ruském Soči summit Skupiny osmi a ten byl zrušen a nahrazen summitem v Bruselu bez účasti Ruska. Evropská unie bude mít určitě velkou váhu v usmířování tohoto konfliktu nebo v jeho dalším vývoji. Má totiž větší politickou moc než některé státy tohoto uskupení.

4.1.3 Mezinárodní měnový fond a Evropská unie

Země Evropské unie v Mezinárodním měnovém fondu byly zastoupeny již od svého počátku. Jejich hlasovací síla v průběhu několika desítek let posiluje. Ovšem to zcela neodpovídá celkovému postavení Evropské unie v této mezivládní organizaci. Tyto země totiž většinou hájí své vlastní zájmy a zájmy EU jsou až na druhém místě. V podstatě může Evropská unie vystupovat za své členské státy v těch otázkách, kde členské státy delegovaly své pravomoci výlučně na Evropskou unii.

V otázkách, které spadají do sdílených pravomocí EU a členských států, vystupují orgány Evropské unie za členské státy, ale musejí se s nimi předem dohodnout na svých stanoviscích. Ve všech ostatních případech, kdy Evropská unie nemá pravomoc pro zastupování členských států, zastupuje tyto státy pouze neformálně.

Otázky, které zajímaly státy Evropské unie ve svých počátcích se spíše soustředily na rozvoj Evropské unie, zavedení eura a založení společné centrální banky. V současné době svoji pozornost přesunuly spíše ke globálním měnovým otázkám. V současné době má Evropská unie něco kolem 32 % agregované kvóty, díky které je schopna prosazovat otázky, které ji zajímají. Díky tomu, že ve většině případů jednají členské státy samy za sebe a pouze ve výlučných a sdílených pravomocích má EU větší váhu, tak je tento podíl pomíjivý.

Pro koordinaci spolupráce mezi Evropskou unií a Mezinárodním měnovým fondem byl vytvořen EURIMF, jehož se zúčastňují výkonní ředitelé Evropské unie a kteří hledají cesty spolupráce. Tento orgán reprezentuje Evropskou unii na setkáních MMF. Evropská unie má místo i ve výkonné radě MMF. Má zde 6 výkonných ředitelů a 8 alternátů. Proto lze soudit, že Evropská unie má v této organizaci silné postavení taktéž díky zastoupení ve výkonné radě MMF.

Jelikož je ale Mezinárodní měnový fond založen na individuálním členství, a ne na členství různých seskupení, je prozatím místo Evropské unie v MMF celkem rozporuplné. Několikrát se diskutovalo i o udělení statusu pro EU jako plnoprávného člena, ale zatím tomu tak není, jelikož by se musela přepočítat členská kvóta. Není tedy jisté, jak se k této otázce v blízké době postaví Mezinárodní měnový fond, ale v současné době se Evropská unie nemusí obávat případných problémů v hlasování o důležitých otázkách, jelikož její síla je přes její členskou základnu a účast ve výkonné radě velmi silná a snad nejsilnější ze všech zkoumaných organizací.

Všechny státy Evropské unie vstoupily do Mezinárodního měnového fondu dříve než vstoupily do Evropské unie. To značí taktéž sílu tohoto uskupení, které do budoucna bude mít určitě ještě sílící význam na světovém poli a Evropská unie bude mít výhodu členství všech svých států. Rozhodování o důležitých otázkách a příspěvcích bude moci Evropská unie korigovat prostřednictvím svých států.

4.1.4 Světová banka a Evropská unie

Členy Světové banky mohou být pouze členské země Mezinárodního měnového fondu. Členské země jsou zároveň podílníky banky a počet jejich podílů je odvozen od výše členské kvóty u Mezinárodního měnového fondu.

Evropská unie má tedy hlasovací podíl zhruba 33 %, který je odvozen od členské kvóty u MMF. Tento podíl je tedy složen z podílů členských států Evropské unie, které

mohou rozhodovat o důležitých otázkách a mobilizovat tak svoji sílu. Díky svým členským státům dosahuje dobré mocenské pozice i Evropská unie. Ta je ale brána pro tuto organizaci jako její největší dárce finančních prostředků na rozvojovou pomoc. Evropská unie není ani akcionářem Světové banky, není samotným členem a ani nemá status pozorovatele. Tudiž její moc zde spočívá pouze v jejích členských státech. Ale rozhodující je zde status dárce, kterým je Evropská unie. Zdroje od Evropské unie mají stále rostoucí trend a pomáhají tak k rozvoji rozvojových států světa. Díky tomu lze Evropskou unii charakterizovat jako solidního dárce.

Světová banka a Evropská unie jsou silně provázány skrze své cíle odstranění chudoby v rozvojovém světě a při celkovém rozvoji chudých zemí. Ovšem spolupráce mezi těmito subjekty se neustále prohlubuje. Dnes se dotýká již mnoha témat včetně financování spolupráce skrze příspěvky jednotlivých států, koordinace rozvojové pomoci či dialogů a vzájemných konzultací.

4.1.5 Banka pro mezinárodní platby a Evropská unie

Banka pro mezinárodní platby byla založena již v roce 1930 a je tedy jedna z nejstarších doposud existujících institucí. V současné době banka plní funkci jako centrum mezinárodní měnové spolupráce a bankovního dohledu. Je proto důležitá spolupráce Evropské unie s tak důležitou organizací zvláště v pokrizovém období.

Tato banka je velmi provázaná s Evropskou unií. Již v 50. letech zajišťovala fungování platebního, úvěrového a kompenzačního mechanismu Evropské platební unie. Od roku 1959 byla platebním centrem Evropské měnové unie. V 70. letech pak banka spolupracovala na operacích, které byly zaměřeny na udržení stability měnových kursů měn členských zemí Evropských společenství, později Evropského měnového systému. Podílela se na vypracování návrhu statutu Evropského systému centrálních bank a Evropské centrální banky.

V polovině 90. let aktivně spolupracovala s Evropským měnovým institutem Evropskou komisí na realizaci druhé a přípravě třetí etapy vytváření hospodářské a měnové unie v rámci EU. Od konce roku 1986 vystupovala jako agent platebního systému ECU zavedeného na základě dohody mezi Bankovní asociací pro ECU a BIS, funkci zprostředkovatele plní i pro jeho nástupce, kterým je EURO-clearingový systém [47].

Lze tedy tvrdit, že pro tvorbu Evropské měnové unie byla tato banka pro Evropskou unii velmi důležitým subjektem spolupráce. V této bance nemá Evropská unie podíl ani

hlasovací právo, ale pro tvorbu zprostředkovatele a koordinátora je velmi důležitým subjektem.

4.2. Doporučení pro Evropskou unii pro její postavení v mezinárodních organizacích

Evropská unie má silné postavení na mezinárodní scéně, a je proto velmi důležitá i pro mezinárodní organizace. Ty jsou si toho samozřejmě vědomy, a proto jí některé organizace umožňují být plnohodnotným členem. Ve většině případů ale tyto organizace uznávají pouze status členů jakožto samostatných členských států a ne jiných entit.

Proto jedno z hlavních doporučení pro Evropskou unii je upevňovat své postavení pomocí své členské základny. Díky členským státům může uplatňovat svoji sílu, jednotu a náhled na společná témata. Jako jednotlivý subjekt má tak velkou sílu, jelikož velká část členských států je vždy zastoupena při různých mezinárodních organizacích.

V organizacích zkoumaných v této práci jsou vždy zastoupeny státy z Evropské unie a v průběhu let jejich počet v těchto mezinárodních organizacích roste. Členy Světové banky, Mezinárodního měnového fondu a Organizace spojených národů jsou všechny členské státy Evropské unie. V Bance pro mezinárodní platby je taktéž zastoupena Evropská centrální banka. Proto členské státy mají vybudované postavení v těchto organizacích a Evropská unie z toho může těžit celkovou sílu.

Evropská unie by měla upevňovat i vztahy s rychle se rozvíjejícími státy. Důležitým příkladem je uskupení G5, které se skládá z pěti rozvíjejících ekonomik: Brazílie, Čína, Indie, Mexiko a Jižní Afrika. Tato formace vznikla pro možnost hlubší spolupráce s těmito státy. Úzce spolupracuje taktéž se skupinou G8, s kterou řeší otázku klimatické změny. Dialog G8 a G5 byl zahájen 24. února 2006. Každé uskupení má jiné politické zájmy a proto se hlavně ze strany G8 neuvažuje o začlenění G5 do jejich struktury. Evropská unie by měla uvážit, zda-li by nebylo přínosné zahájit užší spolupráci se skupinou G5. Tyto trhy jsou rychle se rozvíjející a lze předpokládat jejich rostoucí tendenci i v budoucnosti.

Stejně tak by Evropská unie měla spolupracovat s uskupením BRICS⁴⁴, což je uskupení Brazílie, Ruska, Indie, Číny a Jižní Afriky. Tyto státy jsou taktéž velmi

---

⁴⁴ BRICS je označení společného hospodářského uskupení Brazílie, Ruska, Indie, Číny a Jižní Afriky, které bylo poprvé použito v roce 2001, kdy se hovořilo tehdy ještě o BRIC – bez Jižní Afriky, která přistoupila k tomuto uskupení až v roce 2010 a byla formálně uvedena v členství dne 18. února 2011.

perspektivní, jelikož jejich moc a síla opravdu rychle roste a předhání v některých statistikách i dlouholeté tahouny světové ekonomiky. Spolupráce je proto na místě i s tímto uskupením. Nejedná se samozřejmě pouze o konkrétní uskupení pro spolupráci, ale Evropská unie by měla rozvíjet své vztahy se všemi státy světa. K tomu přispívá i mnoho přátelských setkání a utváření obchodní dohod, které budují obchodní vztahy mezi těmito stranami.

4.3. Vize postavení Evropské unie do budoucna na mezinárodní scéně

Pokud má být Evropská unie úspěšná i v budoucnosti, musí si ujasnit své priority a rozvíjet práci na nich. Měla by si ujasnit také své problémy a zapracovat na nich, aby předešla problémům dalším. Důležité je také soustředit se na aktuální otázky, které jsou velmi důležité. Velmi podstatné je samotné postavení Evropské unie a její formulace. Pokud by se měla prohlubovat integrace uvnitř EU, měly by být nejprve vyřešeny problémy, kterým EU čelí ve svém jádru. Největším problémem je současná hospodářská a finanční krize, která stále doznívá na stabilitu celé Evropské unie a v největší míře v eurozóně. Tyto krize se přelily do dluhové krize konkrétních členských států, které se s ní potýkají do současnosti. Dokud nebude tento problém vyřešen, nelze určitě uvažovat o hlubší integraci Evropské unie.

Až bude Evropská unie silná uvnitř, bude silná i navenek. V současné době je velmi silným mezinárodním hráčem na mezinárodní scéně, co do ekonomické síly, tak i politické moci. Ale aby si toto postavení udržela, musí řešit strukturální krize uvnitř ní samotné.

Postupně se také Evropská unie dostává z doznívajících krizí, které zavládly celou světovou ekonomikou a stabilitou států. Některé státy se ovšem stále potýkají se špatnou strukturou svých ekonomik a je třeba se zaměřit na tyto státy. V budoucnu by ale mohla Evropská unie opět růst velkým tempem. Při spolupráci s mezinárodními organizacemi a dalšími uskupení, hlavně s rychle se rozvíjejícími státy bude dále tahounem světové ekonomiky.

Dále by měla spolupracovat ve velké míře s ostatními státy světa. Vyjednávání mezinárodních dohod a spolupráce v různých formách je velmi podstatné pro udržení přátelských a rozvíjejících se vztahů s partnery. Toho lze dosáhnout i přes různé mezinárodní organizace, které mají taktéž velmi silné slovo na mezinárodní scéně. K udržení světového míru a bezpečnosti přispívá Organizace spojených národů největší měrou. Proto je velmi klíčová spolupráce s touto organizací při mírových otázkách a celkovém postavení a vizi Evropské unie jako mírového hráče na světové scéně.

Politická moc je provázána s organizací G8, které je součástí 8 nejvlivnějších států světa. Tyto státy řeší klíčové otázky na mezinárodní scéně, a proto je účast Evropské unie velmi podstatná. Například v současné době, kdy bylo vyloučeno z tohoto uskupení Rusko a uskupení je degradováno na Skupinu sedmi, je velmi důležitá komunikace EU s ostatními členy a vyjednání společných stanovisek směrem k Rusku. Je totiž patrné, že tato velmoc má velký politický vliv ve světě a i bez účasti ostatních je schopna dosáhnout svých cílů. Je tedy více než žádoucí se připravit na další možné hrozby z této strany pomocí spolupráce ostatních členů prostřednictvím G7.

Měnové otázky jsou taktéž klíčové v současném krizovém období. Proto je důležitá spolupráce s Mezinárodním měnovým fondem i do budoucna alespoň v takové míře, v jaké spolupracuje s touto organizací v současnosti. Mezinárodní měnový fond pomáhá řešit dluhovou krizi eurozóny a taktéž podává Evropské unii cenné rady pro zvýšení ekonomické výkonnosti.

Prostřednictvím Světové banky potom Evropská unie poskytuje mezinárodní pomoc rozvojovým zemím, což také posiluje její postavení na mezinárodní scéně. V současné době je největším poskytovatelem rozvojové pomoci a tento trend by měl pokračovat do budoucna. Je to totiž také prostředek k udržení přátelských vztahů se státy z rozvojového světa.

4.4. Dílčí shrnutí

Tato kapitola nabídla vyhodnocení vztahů mezi Evropskou unií a vybranými mezinárodními organizacemi. Byly zde zhodnoceny vztahy mezi Evropskou unií a Organizací spojených národů, Skupinou osmi, Mezinárodním měnovým fondem, Světovou bankou a Bankou pro mezinárodní platby. Tyto vztahy jsou vyhodnoceny v rámci první dílčí části této kapitoly.

Další podkapitola se věnuje určitým doporučením pro Evropskou unii vzhledem k jejímu postavení ve vybraných mezinárodních organizacích. Celkové postavení Evropské unie na mezinárodní scéně je podstatné a lze ho charakterizovat jako silné postavení. Proto bylo účelem této práce zjistit, jestli toto postavení bylo silné v těchto organizacích i před tím, než země, které jsou součástí těchto organizací, vstoupily do Evropské unie.

Na to lze navodit určitá doporučení, které jsou v tomto případě udržení si silného postavení Evropské unie jako celku a to prostřednictvím spolupráce se státy rychle se rozvíjejícími, ale i všemi ostatními. Důležité je také utužení vztahů mezi samotnými

členskými státy Evropské unie, protože jen to utvoří Evropskou unii silnější pro komunikaci s ostatními státy a uskupeními.

Poslední část této kapitoly je věnována vizi postavení Evropské unie na mezinárodní scéně do budoucna. Tato vize volně navazuje na doporučení pro Evropskou unii, protože v případě, že by tato doporučení byla dodržena, tak by její vize byla pozitivní. Až si Evropská unie vyřeší své strukturální problémy, bude moci konkurovat i rychle se rozvíjejícím ekonomikám. Její celková vize je proto kladná a Evropská unie na mezinárodní scéně určitě předvede svoji moc a postavení.

5. Závěr

Mezinárodní organizace jsou významnými aktéry mezinárodních vztahů. Tyto subjekty utvářejí celosvětové otázky a jejich řešení. Vždy je efektivní jednat v rámci určitého uskupení, které představuje moc, sílu, prestiž a postavení. To přesně mají mezinárodní organizace, jelikož jejich postavení díky internacionalizaci, liberalizaci a globalizaci roste nezadržitelným tempem. Tyto organizace utvářejí celosvětovou politiku. Prostřednictvím těchto uskupení se vedou diskuze a řeší se globální otázky a problémy, které zrovna zatěžují světovou scénu.

Evropská unie je také určitým druhem moci a postavení. Je integrací prosazující světové zájmy a poskytující pomoc potřebným subjektům na mezinárodní scéně. Samozřejmě tyto aktivity a cíle nejsou jejím hlavním posláním. Ale prostřednictvím svých členských států je pro ni jednodušší konat určité aktivity, které by bez samotné integrace nemohla realizovat, protože většina členských základů mezinárodních organizací je tvořena pouze ze státních subjektů. Její moc je ale patrná na tom, že mnoho mezinárodních organizací ustupuje od tohoto pravidla a snaží se pro Evropskou unii jako pro integraci najít určité výjimky. To je například status pozorovatele, který má Evropská unie u Organizace spojených národů.

Úkolem této práce bylo objasnit postavení Evropské unie ve vybraných mezinárodních organizacích. Tento cíl byl podpořen hypotézou hodnotící postavení členských států Evropské unie ve vybraných mezinárodních organizacích před vstupem a po vstupu do Evropské unie. Je vytyčena tak, že tyto státy měly silné postavení v rámci vybraných organizací již při samotném vstupu do Evropské unie.

Toto tvrzení bylo potvrzeno, jelikož všechny státy Evropské unie byly v organizacích vybraných pro tuto práci členy mezinárodních organizací dříve než členy samotné evropské integrace. Cíle práce bylo tedy dosaženo a postavení Evropské unie ve vybraných mezinárodních organizacích bylo vyhodnoceno, byla poskytnuta doporučení pro Evropskou unii do budoucna a byla nastíněna vize postavení Evropské unie na mezinárodní scéně i v budoucnosti.

Tato práce byla situována do pěti číslovaných kapitol, kdy první úvodní kapitola představovala uvedení do dané problematiky. Ve druhé kapitole byla popsána teoretická a metodická východiska této práce. Třetí kapitola poté popisovala vztahy vybraných mezinárodních organizací k Evropské unii a naopak, čtvrtá kapitola tyto vztahy vyhodnotila a poskytla možná doporučení a vize pro Evropskou unii do budoucna. V páté poslední kapitole je celá tato problematika shrnuta.

Doporučení pro Evropskou unii je posilovat vztahy uvnitř samotné integrace, jelikož díky těmto vztahům se může dále pracovat na síle Evropské unie samotné. Čím je silnější jádro, tím je silnější celý subjekt. Tyto státy jsou zastoupeny ve všech vybraných organizacích, a proto i konkrétní vztahy mezi zhodnocenými organizacemi a Evropskou unií budou posilovat právě členské státy Evropské unie.

Dalším důležitým doporučením poskytnutým Evropské unii je udržování mírumilovných vztahů s ostatními uskupeními a hlavně státy rychle se rozvíjejícího světa. Tyto subjekty mají rostoucí potenciál a jejich celosvětový vliv je již nezanedbatelný. Proto důsledná spolupráce s těmito státy bude pro Evropskou unii přínosem i při rozhodování o podstatných otázkách i o udržování přátelských vztahů.

Vize pro Evropskou unii je taková, že i do budoucna bude její moc sílit, pokud si ujasní své vlastní nedostatky a strukturální krize a začne na nich dostatečně pracovat. Její angažovanost v mezinárodních organizacích by měla i nadále pokračovat a probíhat v dosavadních pozitivních relacích. Konkrétní vybrané mezinárodní instituce by taktéž měly posilovat ve svých členských základnách postavení Evropské unie jako plnohodnotného člena.

Seznam použité literatury

Knižní zdroje

[1] WAISOVÁ, Šárka. *Mezinárodní organizace a režimy*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008, 255 s. ISBN 978-80-7380-109-0.

[2] KARLAS, Jan. *Forma mezinárodních institucí: teoretická analýza*. Vyd. 1. Praha: Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum, 2008, 206 s. ISBN 978-802-4614-335.

- [3] ARCHER, Clive. *International organizations*. 3rd ed. New York: Routledge, 2001, 204 p. ISBN 04-152-4690-3.
- [4] CIHELKOVÁ, Eva. *Světová ekonomika: obecné trendy rozvoje*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2009, 273s. ISBN 978-80-7400-155-0.
- [6] KRASNER, Stephen D. *International regimes*. New York: Cornell University Press, 1985. ISBN 978-080-1492-501.
- [7] PRŮCHA, Jan. *Interkulturní komunikace*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2010, 199 s. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-3069-1.
- [8] CIHELKOVÁ, Eva. *Vnější ekonomické vztahy Evropské unie*. Vyd. 1. Praha: C. H. Beck, 2003, 709 s. ISBN 80-717-9804-5.
- [9] SVATOŠ, Miroslav. *Zahraniční obchod: teorie a praxe*. 1. vyd. Praha: Grada, 2009, 367 s. ISBN 978-80-247-2708-0.
- [10] GRINC, Jaroslav. *Právo pro politology*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2010, 147 s. ISBN 978-802-4729-213.
- [11] ZUBÍKOVÁ, Zdeňka a Renáta DRÁBOVÁ. *Společenské vědy v kostce*. 1. vyd. Havlíčkův Brod: Fragment, 2007, 188 s. V kostce. ISBN 978-802-5301-906.
- [12] PALATKOVÁ, Monika. *Mezinárodní cestovní ruch: analýza pozice turismu ve světové ekonomice : význam turismu v mezinárodních ekonomických vztazích : evropská integrace a mezinárodní turismus*. 1. vyd. Praha: Grada, 2011, 221 s. ISBN 978-80-247-3750-8.
- [13] RITTBERGER, Volker, Bernhard ZANGL a Andreas KRUCK. *International organization*. 2nd ed. New York, NY: Palgrave Macmillan, 2012, 330 p. ISBN 978-023-0291-881.
- [14] WOYKE, Wichard. *Internationale Organisationen in der Reform*. Schwalbach/Ts: Wochenschau-Verl, 1999. ISBN 978-387-9205-820.
- [18] CARR, Edward Hallett a Michael COX. *The twenty years' crisis, 1919-1939: an introduction to the study of international relations*. New York: Palgrave, 2001, 233 p. ISBN 03-339-6377-6.

- [19] MORGENTHAU, Hans a Kenneth THOMPSON. *Politics among nations: the struggle for power and peace*. 7th ed. Boston: McGraw-Hill Higher Education, 2006, 703 p. ISBN 00-728-9539-X.
- [20] WALTZ, Kenneth. *Theory of International Politics*. New York: Waveland Press, 2010. ISBN 9781478610533
- [21] KEOHANE, Robert. *International institutions and state power: essays in international relations theory*. Boulder: Westview Press, 1989, 270 p. ISBN 08-133-0838-0.
- [22] GILPIN, Robert. *Global political economy understanding the international economic order*. Princeton, N.J: Princeton University Press, 2001. ISBN 978-140-0831-272.
- [23] KINDLEBERGER, Charles Poor. *The world in depression, 1929-1939*. Rev. and enl. ed. Berkeley: University of California Press, 1986, 355 p. ISBN 05-200-5592-6.
- [24] DONNELLY, Jack. *Realism and international relations*. New York: Cambridge University Press, 2000, 231 p. ISBN 05-215-9752-8.
- [25] GRIECO, Joseph M. *Cooperation among nations: Europe, America, and non-tariff barriers to trade*. Ithaca: Cornell University Press, 1990, 255 p. ISBN 08-014-2414-3.
- [26] AXELROD, Robert. *The evolution of cooperation*. Rev. ed. New York: Basic Books, 2006. ISBN 978-078-6734-887.
- [27] OYE, Kenneth A. *Cooperation under anarchy*. Princeton, N.J.: Princeton University Press, 1986, 260 p. ISBN 06-910-2240-2.
- [28] KOREMENOS, Barbara, Charles LIPSON a Duncan SNIDAL. *The rational design of international institutions*. New York: Cambridge University Press, 2004, 343 p. ISBN 05-215-3358-9.
- [29] STEIN, Arthur A. *Why nations cooperate: circumstance and choice in international relations*. Ithaca, N.Y.: Cornell University Press, 1990, xi, 219 p. ISBN 08-014-9781-7.
- [30] MARTIN, Lisa L a Beth A SIMMONS. *International institutions: an International organization reader*. Cambridge, Mass.: MIT Press, 2001, 465 p. ISBN 02-626-3223-3.
- [31] VARADZIN, František. *Hledání ve světě ekonomie: (věda, metodologie, ekonomie)*. 1. vyd. Praha: Professional Publishing, 2003, 306 s. ISBN 80-864-1956-8.

- [32] MATOUŠKOVÁ, Ingrid. *Aplikovaná forenzní psychologie*. Praha: Grada Publishing a.s., 2013. ISBN 802478422x.
- [33] JUREČKA, Václav. *Mikroekonomie*. 1. vyd. Praha: Grada, 2010, 359 s. Expert (Grada). ISBN 978-80-247-3259-6.
- [34] PROROK, Vladimír a Aleš LISA. *Teorie a praxe řešení politických konfliktů*. Praha: Grada Publishing a.s., 2011. ISBN 8024773767.
- [35] SEDLÁČEK, Petr. *Mezinárodní měnový fond ve 21. století*. Vyd. 1. Praha: C. H. Beck, 2008, 234 s. ISBN 978-80-7400-012-6.
- [36] JØRGENSEN, Knud Erik a Katie Verlin LAATIKAINEN. *Routledge handbook on the European Union and international institutions: performance, policy, power*. New York: Routledge, 2012, 491 p. ISBN 978-020-3083-642.
- [40] JENÍČEK, Vladimír. *Globalizace světového hospodářství*. Vyd. 1. Praha: C. H. Beck, 2002, 152 s. ISBN 80-717-9787-1.
- [44] CIHELKOVÁ, Eva. *Nový regionalismus: teorie a případová studie (Evropská unie)*. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 2007, xxviii, 361 s. Beckova edice ekonomie. ISBN 978-807-1798-088.
- [47] MARKOVÁ, Jana. *Mezinárodní měnové instituce*. Vyd. 1. Praha: Oeconomica, 2002, 251 s. ISBN 80-245-0431-6.
- [49] LAATIKAINEN, Edited by Knud Erik Jørgensen and Katie Verlin. *Routledge handbook on the European Union and international institutions: performance, policy, power*. London: Routledge, 2012. ISBN 04-155-3946-3.
- [50] LARIONOVA, Edited by Marina. *The European Union in the G8: promoting consensus and concerted actions for global public goods*. Farnham: Ashgate, 2012. ISBN 14-094-3323-4.

Internetové zdroje

[5] UIA | Union of International Associations. *UNION OF INTERNATIONAL ASSOCIATIONS: Union des Associations Internationales* [online]. 2014 [cit. 2014-02-19]. Dostupné z: <http://www.uia.org/>

[15] CEFTA 2006: Středoevropská zóna volného obchodu. In: *Velvyslanectví České republiky v Záhřebu* [online]. 2009 [cit. 2014-03-11]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/zagreb/cz/obchod_a_ekonomika/cefta_2006_stredoevropska_zona_volneho.html

[16] Suvremena.hr - - Na snazi sporazum CEFTA 2006. *Suvremena* [online]. 2007 [cit. 2014-03-15]. Dostupné z: <http://www.suvremena.hr/4462.aspx>

- [17] Definition of key terms used in the UN Treaty Collection. *United nations: treaty collection* [online]. 2014 [cit. 2014-03-15]. Dostupné z: https://treaties.un.org/pages/Overview.aspx?path=overview/definition/page1_en.xml
- [37] Welcome to the United Nations. *United Nations: we the peoples... a stronger UN for a better world* [online]. 2014 [cit. 2014-04-04]. Dostupné z: <http://www.un.org/en/index.shtml>
- [38] Understanding the G8. *The role of the G8* [online]. 2014 [cit. 2014-04-04]. Dostupné z: <http://www.g8.co.uk/>
- [39] World Bank Group. *THE WORLD BANK: Working for a World Free of Poverty* [online]. 2014 [cit. 2014-04-04]. Dostupné z: <http://www.worldbank.org/>
- [41] Velká Británie navrhla svolat summit G8 v Londýně místo Soči. In: *Hlas Ruska* [online]. 2014 [cit. 2014-04-05]. Dostupné z: http://czech.ruvr.ru/news/2014_03_16/Velka-Britanie-navrhla-svolat-summit-G8-v-Londyne-misto-Soci-3959/
- [42] Krym. In: *Novinky.cz – nejčtenější zprávy na českém internetu* [online]. 2014 [cit. 2014-04-05]. Dostupné z: http://tema.novinky.cz/krym#utm_source=search.seznam.cz&utm_medium=hint&utm_term=krym&utm_content=novinky
- [43] Jednání lídrů skupiny G8 o lepších podmínkách mezinárodního obchodu - 17/06/2013. In: *Evropská komise* [online]. 2014 [cit. 2014-04-05]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/news/external_relations/130617_cs.htm
- [45] Charta Organizace spojených národů. In: *Charta Organizace spojených národů a Statut mezinárodního soudního dvora* [online]. 2014 [cit. 2014-04-09]. Dostupné z: <http://www.osn.cz/dokumenty-osn/soubory/charta-organizace-spojenych-narodu-a-statut-mezinarodniho-soudniho-dvora.pdf>
- [46] Vztah Evropské unie a OSN. *Evropská unie - portál o EU | EurActiv.cz* [online]. 2014 [cit. 2014-04-09]. Dostupné z: <http://www.euractiv.cz/bezpecnost-a-spravedlnost0/link-dossier/vztah-evropsk-unie-a-osn>
- [48] Organisation and governance. *Bank for International Settlements* [online]. 2014 [cit. 2014-04-09]. Dostupné z: http://www.bis.org/about/orggov.htm#P24_1838

- [51] Francie chce rozšíření skupiny G8. In: *Novinky.cz – nejčtenější zprávy na českém internetu* [online]. 2009 [cit. 2014-04-12]. Dostupné z: <http://www.novinky.cz/zahranicni/svet/173032-francie-chce-rozsireni-skupiny-g8.html>
- [52] Rusko bylo vyloučeno z G8. In: *Zprávy, EuroZprávy.cz – Aktuální zpravodajství* [online]. 2014 [cit. 2014-04-12]. Dostupné z: <http://zahranicni.eurozpravy.cz/evropa/90013-rusko-bylo-vylouceno-z-g8/>
- [53] G7 podpoří další sankce proti Rusku při zostření ukrajinské krize. In: *IDNES.cz – zprávy, kterým můžete věřit* [online]. 2014 [cit. 2014-04-12]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/staty-g7-podpori-dalsi-sankce-proti-rusku-pri-zostreni-ukrajinske-krize-1ob-/zahranicni.aspx?c=A140412_071551_zahranicni_cen
- [54] IMF -- International Monetary Fund Home Page. *International Monetary Fund* [online]. 2014 [cit. 2014-04-18]. Dostupné z: <http://www.imf.org/external/index.htm>
- [55] Metody výzkumu. In: *Masarykova univerzita* [online]. 2014 [cit. 2014-04-18]. Dostupné z: <http://www.fsps.muni.cz/~tvodicka/data/reader/book-8/04.html>
- [56] OSN Praha: Charta OSN. *OSN Praha* [online]. 2014 [cit. 2014-04-18]. Dostupné z: <http://www.osn.cz/system-osn/o-osn/?i=172>
- [57] Kjótský protokol o změně klimatu. *EUROPA – EU website* [online]. 2014 [cit. 2014-04-19]. Dostupné z: http://europa.eu/legislation_summaries/environment/tackling_climate_change/128060_cs.htm
- [58] Kjótský protokol. *Encyklopedie - Evropa 2045* [online]. 2014 [cit. 2014-04-19]. Dostupné z: <http://www.evropa2045.cz/hra/napoveda.php?kategorie=2&tema=70>
- [59] Kyoto Protocol. *United Nations Framework Convention on Climate Change* [online]. 2014 [cit. 2014-04-19]. Dostupné z: http://unfccc.int/kyoto_protocol/items/2830.php
- [60] G8 map and member information. *World Atlas / World Map / Atlas of the World including Geography Facts and Flags* [online]. 2014 [cit. 2014-04-22]. Dostupné z: <http://www.worldatlas.com/aatlas/infopage/g8.htm>
- [61] Overview | UNDP. *UNDP - United Nations Development Programme* [online]. 2014 [cit. 2014-04-22]. Dostupné z: <http://www.undp.org/content/undp/en/home/ourwork/overview.html>

- [62] What is the G8?. *G8 Information Centre* [online]. 2014 [cit. 2014-04-22]. Dostupné z: http://www.g8.utoronto.ca/what_is_g8.html
- [63] Bank for International Settlements. *Bank for International Settlements* [online]. 2014 [cit. 2014-04-22]. Dostupné z: <https://www.bis.org/index.htm>
- [64] [Http://www.ceskenoviny.cz/zpravy/skupina-g8-pozastavila-clenstvi-rusku-kvuli-invazi-na-krym/1056323?utm_source=rss&utm_medium=feed](http://www.ceskenoviny.cz/zpravy/skupina-g8-pozastavila-clenstvi-rusku-kvuli-invazi-na-krym/1056323?utm_source=rss&utm_medium=feed). In: *ČeskéNoviny.cz, zpravodajský server ČTK* [online]. 2014 [cit. 2014-04-05]. Dostupné z: http://www.ceskenoviny.cz/zpravy/skupina-g8-pozastavila-clenstvi-rusku-kvuli-invazi-na-krym/1056323?utm_source=rss&utm_medium=feed
- [65] KRÁL, Richard. Bezzubý a vyhaslý kjótský protokol. In: *Zvědavec* [online]. 2005 [cit. 2014-04-19]. Dostupné z: <http://www.zvedavec.org/pohledy/2005/03/1115-bezzuby-a-vyhasly-kjotsky-protokol.htm>
- [66] Transatlantická dohoda o obchodu a investicích mezi EU a USA (TTIP) | BusinessInfo.cz. *BusinessInfo.cz - Oficiální portál pro podnikání a export* [online]. 2014 [cit. 2014-04-19]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/transatlanticka-dohoda-o-obchodu-a-investicich-mezi-eu-a-usa-ttip-41079.html#!>
- [67] KURSA, David. Světová banka. In: *Euroskop* [online]. 2014 [cit. 2014-04-16]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/9145/sekce/svetova-banka/>

Seznam zkratk

BIS	Banka pro mezinárodní platby <i>Bank for International Settlements</i>
BRICS	rychle se rozvíjející státy světa Brazílie, Čína, Indie, Mexiko, Jižní Afrika <i>Brazil, Russia, India, China, South Africa</i>
CACM	Středoamerický společný trh

	<i>Central American Integration System</i>
CEFTA	Středoevropská zóna volného obchodu <i>Central European Free Trade Agreement</i>
DEVCO	Generální ředitelství pro rozvoj a spolupráci <i>EuropeAid Development & Coordination</i>
DG	generální ředitelství Evropské komise <i>Directorate-general</i>
ECOSOC	Ekonomická a sociální rada OSN <i>The United Nations Economic and Social Council</i>
ECU	Evropská měnová jednotka <i>European Currency Unit</i>
ESVO	Evropské sdružení volného obchodu <i>European Free Trade Association</i>
EU	Evropská unie <i>European Union</i>
EURIMF	Reprezentace EU v Mezinárodním měnovém fondu <i>EU Representatives in the International Monetary Fund</i>
EURO	měna eurozóny <i>official currency of the eurozone</i>
G5	Skupina pěti <i>Group of Five</i>
G7	Skupina sedmi nejvyspělejších států světa, původní skupina G8 <i>Group of seven</i>

G8	Skupina osmi nejvyspělejších států světa <i>Group of Eight</i>
GATT	Všeobecná dohoda o clech a obchodu <i>The General Agreement on Tariffs and Trade</i>
HDP	Hrubý domácí produkt <i>Gross Domestic Produkt – GDP</i>
IBRD	Mezinárodní banka pro obnovu a rozvoj <i>The International Bank for Reconstruction and Development</i>
ICSID	Mezinárodní středisko pro řešení sporů z investic <i>The International Centre for Settlement of Investment Disputes</i>
IDA	Mezinárodní asociace pro rozvoj <i>The International Development Association</i>
IFC	Mezinárodní finanční korporace <i>The International Finance Corporation</i>
IGOs	vládní organizace <i>intergovernmental organization</i>
LAFTA	Latinskoamerické sdružení volného obchodu <i>Latin american Free Trade Association</i>
MERCOSUR	Společný jihoamerický trh <i>Mercado Común del Sur</i>
MIGA	Multilaterální agentura pro investiční záruky <i>The Multilateral Investment Guarantee Agency</i>

MMF	Mezinárodní měnový fond <i>International Monetary Fund – IMF</i>
NAFTA	Severoamerická dohoda o volném obchodu <i>North American Free Trade Agreement</i>
NGOs	nevládní organizace <i>non-governmental organization</i>
OSN	Organizace spojených národů <i>The United Nations – UN</i>
SDR	Zvláštní práva čerpání <i>Special Drawing Rights</i>
TTIP	Transatlantická dohoda o obchodu a investicích <i>Transatlantic Trade and Investment Partnership</i>
UIA	Unie mezinárodních asociací <i>The Union of International Associations</i>
UNESCO	Organizace OSN pro výchovu, vědu a kulturu <i>The United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization</i>
USA	Spojené státy americké <i>The United States of America</i>
USD	americký dolar <i>United States dollar</i>

WB	Světová banka <i>World Bank</i>
WTO	Světová obchodní organizace <i>The World Trade Organization</i>

Prohlášení o využití výsledků diplomové práce

Prohlašuji, že

- jsem byla seznámena s tím, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. – autorský zákon, zejména § 35 – užití díla v rámci občanských a náboženských obřadů, v rámci školních představení a užití díla školního a § 60 – školní dílo;

- beru na vědomí, že Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava (dále jen VŠB-TUO) má právo nevýdělečně, ke své vnitřní potřebě, diplomovou práci užít (§ 35 odst.3);

- souhlasím s tím, že diplomová práce bude v elektronické podobě archivována v Ústřední knihovně VŠB-TUO a jeden výtisk bude uložen u vedoucího diplomové práce. Souhlasím s tím, že bibliografické údaje o diplomové práci budou zveřejněny v informačním systému VŠB-TUO;

- bylo sjednáno, že s VŠB-TUO, v případě zájmu z její strany, uzavřu licenční smlouvu s oprávněním užít dílo v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;

- bylo sjednáno, že užít své dílo, diplomovou práci, nebo poskytnout licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem VŠB-TUO, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly VŠB-TUO na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše).

V Ostravě dne .....

.....

jméno a příjmení studenta